

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Rapport 2011:1

EU och Bostadspolitiken 2010

Rättsutveckling och samarbete inom EU
av betydelse för svensk bostadspolitik

EU och Bostadspolitiken 2010

Rättsutveckling och samarbete inom EU
av betydelse för svensk bostadspolitik

Boverket februari 2011

Titel: EU och bostadspolitiken
Utgivare: Boverket februari 2011
Upplaga: 1
Antal ex: 85

Tryck: Boverket internt tryckeri
ISBN tryck: 978-91-86559-90-8
ISBN pdf: 978-91-86559-91-5

Sökord: Bostadspolitik, EU, strukturfonder, konkurrensregler, statstødsregler, Lissabonfördraget, stadgan om de grundläggande rättigheterna, inre marknaden, tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, fattigdomsåret, fattigdomsbekämpning, allmännyttan, rättsfall, återkrav, återgång, ministermöte, Toledodeklarationen, integrerad stadsutveckling, social utestängning, integration, social sammanhållning, migrationspolitik, invandringspolitik, säsongsanställning, romer, kollektivt klagomål, blåkortsdirektivet
Dnr: 1402-378/2010

Publikationen kan beställas från:
Boverket, Publikationsservice, Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 50 eller 35 30 56
Fax: 0455-819 27
E-post: publikationsservice@boverket.se
Webbplats: www.boverket.se

Rapporten finns som pdf på Boverkets webbplats.
Rapporten kan också tas fram i alternativt format på begäran.

Boverket 2011

Förord

EU-samarbetet påverkar utan tvekan förutsättningarna för den nationella bostadspolitiken. Eventuella statliga stimulanser till bostadssektorn måste till exempel godkännas av EU-kommissionen. Det europeiska samarbetet kan också öppna för erfarenhetsutbyte och utveckling av gemensamma värderingar och förhållningssätt när det gäller bostadsfrågor.

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller rättsfall, beslut, meddelanden och andra typer av ställningstaganden som kan ha betydelse för utformningen av bostadspolitiken på den nationella nivån och som alltså kan påverka förutsättningarna för svensk bostadspolitik. Sammanställningar har tidigare gjorts för år 2008 och 2009. Här presenteras resultatet av bevakningen 2010. Rapporten är sammanställd av Ulrika Hägred, Rebecka Mogren och Lars T Svensson

Karlskrona februari 2011

Janna Valik
generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
<i>Effekter av Lissabonfördraget – ett mer socialt EU?</i>	7
<i>På väg mot en ny inre marknadsakt och initiativ om SGEI</i>	7
<i>Yttrande från EESK om att förtydliga regler om SGEI</i>	8
<i>Beslut om holländska allmännyttan överklagat</i>	8
<i>Rättsfall med konsekvenser för kommunal markpolitik</i>	8
<i>Ministermöten i Toledo om upprustning och stadsförnyelse</i>	8
<i>Den 5:e sammanhållningsrapporten tar upp stadsutveckling</i>	9
<i>Strukturfondsmedel till bostäder och stadsförnyelse</i>	9
<i>Kampen mot fattigdom och social utestängning stärks</i>	9
<i>Yttrande om social integration från EESK</i>	10
<i>Integration i fokus i gemensam invandrings- och asylpolitik</i>	10
<i>Romernas situation uppmärksammas allt mer</i>	10
Inledning	11
<i>Avgränsningar</i>	11
<i>Metod och källor</i>	11
<i>Rapportens uppläggning</i>	12
<i>Begrepp och förkortningar</i>	12
Utgångspunkter	13
Ny kommission och nytt parlament	13
<i>Nya intergrupper i EU-parlamentet</i>	13
Lissabonfördraget.....	14
<i>Grundläggande mänskliga rättigheter blir bindande</i>	14
<i>Lagstöd för att reglera tjänster av allmänt ekonomiskt intresse</i>	14
<i>Medlemsstaternas rätt att vara annorlunda poängterade</i>	15
<i>EU – en social marknadsekonomi</i>	15
<i>Den öppna samordningsmetoden ska stödjas</i>	16
<i>Mot ett mer socialt inriktat EU-samarbete?</i>	16
Europa 2020 – EU:s nya tillväxtstrategi	18
<i>Mätbart mål för fattigdomsbekämpning</i>	18
Finanskrisens sociala dimension uppmärksammas.....	19
Svenska allmännyttan ingen tjänst av allmänt ekonomiskt intresse ..	20
Konkurrens- och statsstödsregler	21
<i>En ny strategi för den inre marknaden</i>	21
<i>Offentligt samråd om en ”Inre marknadsakt”</i>	21
Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse	23
<i>Ny rättslig grund genom Lissabonfördraget</i>	23
<i>Offentligt samråd om reglerna i Montipaketet</i>	23
<i>Yttrande från EESK om ansvaret för SGEI</i>	24
<i>Beslut om holländska allmännyttan överklagat från två håll</i>	25
<i>Tre frågor till Europaparlamentet</i>	25
<i>Bakgrund: Nya regler för allmännyttan i Nederländerna</i>	26
Markanvisning i kollision med statsstödsreglerna	26
<i>Rättsfall från Åre och Karlskrona visar på problematiken</i>	27
<i>Anvisningar från kommissionen angående markförsäljning</i>	28
Återkrav av otillåtet statsstöd	29
<i>Tillämpningen i svensk lag ifrågasatt</i>	30
Regionalpolitik	33
Territoriell sammanhållning	33
<i>Ny rapport om sammanhållningspolitiken på samråd</i>	34

Strukturfondsmedel till bostäder och stadsförnyelse	35
<i>Främja lokala initiativ om stadsförnyelse</i>	35
<i>Energiåtgärder vid upprustning av utsatta bostadsområden</i>	36
<i>Bostadsinsatser för marginaliserade befolkningsgrupper</i>	36
<i>Bekämpning av hemlöshet</i>	37
<i>De regionala strukturfonderna i Sverige</i>	38
Stadsutveckling/Urbanpolitik	39
<i>Informellt bostadsministermöte i Toledo</i>	39
<i>Toledodeklarationen – integrerad stadsförnyelse</i>	40
<i>Verktyslåda för integrerad stadsutveckling</i>	41
<i>Regionkommitténs yttrande om stadsutveckling</i>	41
<i>Kunskapspridning om stadsutveckling genom URBACT</i>	42
Socialpolitik.....	43
Fattigdomsbekämpning.....	43
<i>2010 – Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social</i>	
<i>utestängning</i>	44
<i>Minskad fattigdom – ett av fem strategiska mål i EU2020</i>	44
Social integration.....	46
<i>EESK:s yttrande om social integration</i>	46
Fokus på hemlöshet.....	46
<i>Hemlöshet prioriterat inom det europeiska fattigdomsåret</i>	46
<i>Den europeiska konsensuskonferensen om hemlöshet</i>	47
<i>Integrerade hemlöshetsstrategier – uppmaning till medlemsstaterna</i>	48
<i>Bakgrund: Samarbetet inom hemlöshetsfrågan i korthet</i>	48
<i>MPHASIS inspirerar svensk hemlöshetskartläggning</i>	50
<i>FEANTSA:s kampanj ”Ending homelessness is possible!”</i>	50
Migrationspolitik.....	51
<i>Handlingsplan för genomförandet av Stockholmsprogrammet</i>	51
<i>Integration i fokus för invandringspolitiken</i>	52
<i>....och en nyckel i EU:s tillväxtstrategi</i>	53
<i>Lissabonfördraget – rättslig grund för mer samarbete om integration</i> ...	53
<i>Ministerkonferensen i Zaragosa</i>	53
<i>Agendan för integration förnyas 2011</i>	54
<i>Bakgrund: Integrationssamarbetet i korthet</i>	54
<i>Ny lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända i Sverige</i>	55
Bostaden en rättighet?	57
EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna	57
Europarådets sociala stadga.....	58
<i>Kollektiva klagomål som rör bostäder</i>	59
Romernas situation uppmärksammas allt mer.....	60
<i>Frankrike och diskriminering av romerna</i>	61
Regionkommittén.....	63
<i>Open Days 2011 om sammanhållningspolitiken</i>	64
Referenser.....	65

Sammanfattning

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller sådant som kan vara av betydelse för utformningen av den nationella bostadspolitiken. En del i detta är att redogöra för rättsutvecklingen, i den mån den kan påverka förutsättningarna för bostadspolitiken. En annan är att försöka beskriva hur och i vilka sammanhang som bostadspolitiska frågor kommer upp inom ramen för det europeiska samarbetet. Denna rapport är resultatet av bevakningen under år 2010.

Effekter av Lissabonfördraget – ett mer socialt EU?

I flera sammanhang påpekas att med Lissabonfördraget kommer förutsättningar för ”ett mer socialt EU”, vilket skulle kunna innebära ett vidgat samarbete på det bostadssociala området. I vilken utsträckning det verkligen blir så är en öppen fråga. Faktorer som talar för ett större engagemang i sociala frågor är: *att* stadgan om de grundläggande rättigheterna blir bindande, *att* ett nytt lagstöd för reglering av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse införs, *att* begreppet ”en social marknadsekonomi” förs in i fördraget och *att* den öppna samordningsmetoden, enligt fördraget ska främjas.

De grundläggande rättigheterna ”ledstjärna i all EU-politik”

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, som blev bindande i och med Lissabonfördraget, ska enligt kommissionen utgöra en ”ledstjärna i all EU-politik”, och kommissionen hävdar att stadgan om de grundläggande rättigheterna är ett av de rättsliga instrument som mer uttryckligen tillåter EU att satsa på det sociala området och integrera investeringar av socialt och allmänt intresse i den ekonomiska och finansiella återhämtningen.

På väg mot en ny inre marknadsakt och initiativ om SGEI

EU-kommissionen har under 2010 haft ett offentligt samråd om hur reglerna för statligt stöd till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse fungerar. Man har hämtat in synpunkter på tillämpningen av det så kallade Montipaketet, med sikte på att eventuellt revidera och/eller precisera reglerna.

Åtgärds paket om allmännyttiga tjänster på förslag

Inför en kommande ny ”Inre marknadsakt” har kommissionen lagt fram ett utkast med 50 förslag för offentligt samråd fram till och med februari 2011. Ett av förslagen är att kommissionen ska anta ett meddelande och ett åtgärds paket om allmännyttiga tjänster.

Integrerad inre marknad för hypotekslån föreslås

Ett annat förslag i det utkast till inre marknadsakt som är ute på offentligt samråd är att kommissionen senast i februari 2011 ska lägga fram ett direktiv som syftar till att skapa en integrerad inre marknad för hypotekslån, med högt skydd för konsumenterna.

Yttrande från EESK om att förtydliga regler om SGEI

Europeiska och sociala kommittén (EESK) hävdar att behörighetsfördelningen mellan EU och medlemsstaterna när det gäller tjänster av allmänt ekonomiskt intresse är otydlig, vilket skapar osäkerhet bland samtliga berörda parter och leder till ett stort antal rättsfrågor och tvister, som måste avgöras i EU-domstolen. EESK ser det som angeläget att det läggs fram lagstiftningsförslag på det här området och åtar sig att analysera lagstiftningsinitiativ från EU-institutionerna, i syfte att klarlägga bland annat vem som definierar vad som är tjänster av allmänt intresse och på vilka områden det krävs tjänster av allmänt intresse för att EU:s mål ska kunna uppnås.

Beslut om holländska allmännyttan överklagat

Kommissionens beslut i december 2009 om förutsättningarna för Nederländernas allmännytta har ifrågasatts, bland annat när det gäller den inkomstgräns på 33 000 euro, som preciserats för att vara berättigad till en bostad i social housing. Beslutet har överklagats från två håll: Allmännyttan anser att kommissionen har överskridit sina befogenheter medan de privata fastighetsägarna anser att de anvisade åtgärderna inte är tillräckliga för att det offentliga stödet till allmännyttan ska anses vara förenligt med statsstödsreglerna.

Rättsfall med konsekvenser för kommunal markpolitik

Regeringsrättens bedömning i det så kallade Karlskronafallet tydliggör att kommunerna inte kan samarbeta med enskilda byggherrar utan i princip måste hålla öppet för konkurrens vid kommunal markanvisning. Genom förbudet mot statsstöd har en ny besvärsväg öppnat sig för medborgare som vill klaga på en markförsäljning. Kommissionens anvisningar angående markförsäljning överensstämmer inte helt med förutsättningar som ofta gäller vid kommunal markanvisning i Sverige.

Återkrav av statsstöd aktualiseras

Karlskronafallet aktualiserar också frågan om vad som händer vid en överträdelse av EU:s statsstödsregler. Om kommissionen finner att otillåtet statsstöd har utgått, ska detta återbetalas och det åligger medlemsstaten att se till att så sker. Annars kan kommissionen utdöma vite för fördragsbrott. Ett uppenbart problem är att kravet på återbetalning kan komma i konflikt med det civilrättsliga avtal som träffats vid markförsäljningen.

Ministermöten i Toledo om upprustning och stadsförnyelse

Det informella bostadsministermötet i Toledo i juni hade upprustning av bostäder som huvudtema. I kommunikén från mötet uppmanas kommissionen att snarast analysera vilka hinder för renovering av bostadsbeståndet som kan uppstå genom EU:s kontroll av statsstöd.

Toledodeklarationen

Ministrarna för urban utveckling fokuserade på integrerad stadsförnyelse och åtog sig att stödja den urbana dimensionen av sammanhållningspolitiken. Man enades om en deklARATION där man föreslår att det ska tas fram

en gemensam europeisk handlingsplan för stadsutveckling, en ”European Urban Agenda”.

Verktygslåda för integrerad stadsutveckling

Ett arbete pågår med att ta fram ”en europeisk referensram för hållbara städer” (RFSC), som ska fungera som en verktygslåda för integrerad stadsutveckling. En prototyp testas 2011 av en rad europeiska städer och förväntas sedan kunna utvecklas vidare, för att bli klar första halvan av 2012. Avsikten är att den ska finnas fritt tillgänglig på webben, på alla EU-språk och användbar i stadsplaneringen för städer av olika storlekar.

Den 5:e sammanhållningsrapporten tar upp stadsutveckling

Stadsutveckling och problem med socialt utanförskap lyfts fram i *Den femte sammanhållningsrapporten*, där man också föreslår att en särskild ”Stadsagenda” ska utarbetas, med medel avsatta för stadsfrågor. Kommissionen ska under 2011 ta fram förslag till lagstiftning om den framtida sammanhållningspolitiken.

Strukturfondsmedel till bostäder och stadsförnyelse

EU har successivt breddat området för vad strukturfonderna kan användas till och vilka medlemsstater som är berättigade, men medlemsstaterna avgör själva vad man vill prioritera. Tillämpningsområdet för ERUF har under 2010 vidgats till att gälla bostadsinsatser för marginaliserade befolkningsgrupper, med romer som en tydlig målgrupp. Vidare ska stöd kunna gå även till landsbygdsområden och till ersättning av befintliga hus med mycket låg standard. Det framhålls att strukturfonderna genom detta kommer att få stor betydelse för bekämpningen av hemlöshet.

Kampen mot fattigdom och social utestängning stärks

Den ekonomiska och finansiella krisen har bidragit till att lyfta de redan prioriterade frågorna om fattigdom och hemlöshet ytterligare på EU-nivå. Med ökad fokus på fattigdomsbekämpning och hemlöshet kommer bostadsfrågorna allt oftare upp till diskussion. Ofta i samband med att man förespråkar en så kallad ”integrated approach”.

Europeiskt år för fattigdomsbekämpning och social utestängning

2010 var det europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning, vilket har gjort att fattigdom och hemlöshet legat högt på dagordningen. Den konsensuskonferens om hemlöshet som hölls i december var ett led i att försöka nå konsensus kring frågor som behöver klaras ut inför en gemensam EU-strategi om hemlöshet.

Lissabonfördraget bidrar

Lissabonfördraget, och kanske i synnerhet artikel 9 i fördraget om EU:s funktionssätt, som går under namnet ”horizontal social clause”, antas kunna innebära att kampen mot fattigdom och hemlöshet ges än mer prioritet på EU-nivå.

Ett kvantitativt mål för fattigdomsbekämpning

Något annat som talar för en sådan utveckling är den status frågan har fått i EU:s nya tillväxtstrategi, Europa 2020, där kampen mot fattigdom och

social utestängning är ett av fem strategiska mål och EU för första gången har satt upp ett kvantitativt mål för fattigdomsbekämpning: antalet personer som hotas av fattigdom ska minska med 20 miljoner till mååret 2020. En europeisk plattform mot fattigdom har lanserats för att driva arbetet framåt.

Yttrande om social integration från EESK

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén behandlar social integration i ett yttrande, som kommissionen har begärt. Kommittén anser att EU:s befintliga ekonomiska instrument ska stärkas med avseende på följande: Program för anständiga bostäder till ett rimligt pris, program som stöder utveckling av alternativa bostadslösningar och försöksprojekt för nya typer av sociala bostäder i partnerskap med lokala myndigheter, det civila samhället och sociala investerare.

Integration i fokus i gemensam invandrings- och asylpolitik

Integrationen står fortsatt i fokus för invandringspolitiken och är också av avgörande betydelse för EU:s sysselsättningsmål i den nya tillväxtstrategin. Även om integration på arbetsmarknaden är det som diskuteras mest, så diskuteras även *social* integration, med insatser kopplade till bostadsområden och boendemiljöer.

Rättslig grund för utvidgat samarbete om integration

I och med Lissabonfördraget finns det nu en rättslig grund för ett utvidgat samarbete om integration. Artikel 79 i EUF-fördraget gör det möjligt för EU att föreskriva åtgärder för att stimulera och stödja medlemsstaternas verksamhet för att främja integrationen av tredjelandsmedborgare.

Blåkortsdirektivet ska genomföras 2011

Blåkortsdirektivet för anställning av högkvalificerad arbetskraft från tredje land ska genomföras i svensk rätt 2011 och nu ligger även ett förslag till direktiv som reglerar säsongsanställning. Det gäller bland annat tillgång till bostad och medlemsstaternas föreslås få en skyldighet att kräva att arbetsgivare som anställer säsongarbetare ser till att dessa får tillgång till en bostad med lämplig standard och hyra.

Romernas situation uppmärksammas allt mer

Europarådets sociala stadga uttrycker sig mer explicit kring bostadsfrågan än EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Under 2010 anfördes tre så kallade kollektiva klagomål med koppling till bostäder mot länder som inte anses följa stadgan. De gällde samtliga romernas situation – i Frankrike, Belgien respektive Portugal.

I april 2010 antog kommissionen ett meddelande om nationella strategier för romers sociala och ekonomiska integration i Europa. En särskild arbetsgrupp ska analysera om och hur effektivt medlemsstaterna använder nationella medel och medel från EU för att integrera romerna

Inledning

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller rättsfall, beslut, ställningstaganden och uttalanden som kan ha betydelse för utformningen av bostadspolitiken på den nationella nivån och som alltså kan påverka förutsättningarna för svensk bostadspolitik.

Avgränsningar

Bostadspolitiken tillhör inte EU:s kompetensområden, men EU-samarbetet påverkar förutsättningarna för bostadspolitiken på den nationella nivån. Det gäller kanske framförallt *konkurrens- och statsstödsreglerna*, som innebär vissa restriktioner för handlingsutrymmet vad gäller bostadspolitiska åtgärder, även om rättsfallen inte direkt gäller bostadsmarknadsfrågor. Frågor som rör bostäder och boendeförhållanden kan komma upp mer explicit inom socialpolitiken, migrationspolitiken och regionalpolitiken. Det handlar då om *bostaden som social rättighet*, bostäder som en *förutsättning för arbetskraftsinvandring* eller *boendefrågor i urban utveckling och stadsförnyelse*, bland annat som ett led i att *främja integration* och *motverka social utestängning*.

Denna rapport avgränsas till frågor som ligger inom de ovan nämnda politikområdena. I förhållande till tidigare års bevakning har det lagts mer vikt vid i vilken mån EU-samarbetet kommer in på frågor kring stadsutveckling och samhällsplanering samt EU:s socialpolitiska engagemang.

Utöver dessa områden kan förutsättningarna för bostadspolitiken påverkas genom beslut som fattas inom energi- och transportpolitiken, miljöpolitiken och även skattepolitiken, men dessa områden behandlas alltså inte här. Rena byggfrågor, som påverkas av olika typer av direktiv och standardiseringsarbeten tas inte heller upp här.

Metod och källor

Huvudsaklig källa är publicerade meddelanden och andra dokument som återfinns på de olika EU-institutionernas webbplatser, framförallt kommissionens och Europaparlamentets samt EUT. Framställningen här blir med nödvändighet kortfattad och syftar bara till en orientering. För att underlätta för läsaren att vid behov själv gå vidare är källhänvisningarna utförliga och i hög utsträckning i form av länkar.

Rapportens uppläggning

Fokus ligger på vad som hänt 2010 eller är på gång inom den närmaste framtiden. Beskrivningar av bakgrund och sammanhang har i möjligaste mån lagts i rutor i marginalen – eller i särskilda avsnitt. Se även Boverkets tidigare rapporter¹.

Begrepp och förkortningar

Institutioner samt utskott, kommittéer och liknande

- ReK (eng. CoR) = Regionkommittén
- COTER = utskottet för territoriell sammanhållningspolitik (eng. Commission for Territorial Cohesion Policy), en avdelning inom Regionkommittén
- ECOS = utskottet för ekonomisk politik och socialpolitik, (eng. Commission for economic and social policy), en avdelning inom Regionkommittén
- EESK (eng. EESC) = Europeiska ekonomiska och sociala kommittén. Rådgivande EU-organ till de större EU-organen. Avger yttranden över lagförslag och utarbetar även yttranden på eget initiativ. Fungerar som bro mellan EU-institutionerna och civila organisationer.
- EUT = Europeiska unionens officiella tidning (EUT) utges varje vardag på EU:s alla officiella språk

Fördrag

- EU+ artikel nr = EU-fördraget = TEU = the Treaty on the European Union
- EUFF+artikelnr = EUF-fördraget = Fördraget om den europeiska unionens funktionssätt = TF EU = the Treaty on the Functioning of the European Union

Övriga begrepp

- SGEI = Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse
- ERUF = ERDF = Europeiska regionala utvecklingsfonden, ska stärka den ekonomiska och sociala sammanhållningen i EU genom att utjämna regionala skillnader, en av EU:s strukturfonder (inte att förväxla med EUF = Europeiska utvecklingsfonden som ger stöd till utveckling i länder utanför EU)
- ESF = Europeiska socialfonden, instrument för att stödja sysselsättningen i medlemsstaterna och för att främja den ekonomiska och sociala sammanhållningen, en av EU:s strukturfonder
- RFSC = European Reference Framework for Sustainable Cities, ett verktyg för att främja hållbar stadsutveckling

¹ ”EU och bostadspolitiken”. Boverket 2009 samt ”EU och bostadspolitiken 2009”, Boverket 2010

Utgångspunkter

Ny kommission och nytt parlament

Den 10 februari 2010 tillträdde en ny kommission. Under 2010 har agendan präglats av den ekonomiska krisen och mycket kraft har ägnats åt att driva huvudinitiativen inom ”Europa 2020” framåt. ”Europa 2020 – En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla” är EU:s nya tillväxtstrategi, som i mars lades fram av den nya kommissionen. Strategin gäller hur EU ska ta sig ur den ekonomiska krisen och utvecklas i riktning mot en mer hållbar och dynamisk tillväxt som främjar sysselsättningen, produktiviteten och den sociala sammanhållningen.²

Den nya kommissionen arbetar utifrån ett nytt perspektiv på programplaneringscykeln och i kommissionens arbetsprogram finns numera en *flerårig* översikt över de initiativ som kommissionen planerar under de kommande åren. Av arbetsprogrammet för 2011 framgår att kommissionens fokus kommer att ligga på följande fem områden:

- Reda ut den ekonomiska krisen och ge återhämtningen styrfart
- Återskapa tillväxt och sysselsättning genom att skynda på reformagendan Europa 2020
- Bygga ett område med frihet, rättvisa och säkerhet
- Inleda förhandlingar om en modern EU-budget
- Öka EU:s inflytande på den globala arenan

Nya intergrupper i EU-parlamentet

I och med att det nya parlamentet tillträdde upphörde även de tidigare interna arbetsgrupperna – så kallade intergrupper. Nya grupper har nu formerats. Den grupp som ligger närmast den tidigare intergruppen *Urban logement* heter *Urban* och har valt en inriktning som ligger mer på stadsutveckling än på boendefrågor. Hittills har man, efter vad Boverket erfar, inte engagerat sig i någon fråga med direkt bostadspolitiska implikationer.

Det finns 40 **intergrupper**. De är formaliserade, så till vida att de äger rum i EP och har ett regelverk som styrs av EP, men det kommer inget officiellt material från dem. De syns inte på webbplatsen. De arbetar med opinionsbildning och lobbying för att få upp frågor på dagordningen och bereder frågor politiskt.

² Kommissionens arbetsprogram för 2010. KOM(2010)135

Lissabonfördraget

Lissabonfördraget trädde ikraft 1 december 2009. Några av nyheterna kan ha betydelse för bostadspolitiken.

Grundläggande mänskliga rättigheter blir bindande

Genom artikel 6.1 i EU-fördraget blir EU:s stadga om de grundläggande mänskliga rättigheterna bindande. Den har funnits sedan år 2000 och är ett försök att i ett dokument samla alla bestämmelser som återspeglar medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner och internationella åtaganden när det gäller grundläggande fri- och rättigheter. I avdelning *IV Solidaritet* finns två artiklar som har bäring på boendefrågor. Artikel 34 handlar om *social trygghet och socialt stöd* och artikel 36 handlar om *tjänster av allmänt ekonomiskt intresse*.

Artikel 34

3. I syfte att bekämpa social utestängning och fattigdom ska unionen erkänna och respektera rätten till socialt stöd och till stöd i boendet som, i enlighet med närmare bestämmelser i unionsrätten samt i nationell lagstiftning och praxis, är avsedda att trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel.

Artikel 36

Unionen ska för att främja social och territoriell sammanhållning i unionen erkänna och respektera den tillgång till tjänster av allmänt ekonomiskt intresse som föreskrivs i nationell lagstiftning och praxis i enlighet med fördragen.

Ledstjärna för all lagstiftning och politik på EU-nivå

Artikel 34 innebär i praktiken att man fastslår rätten till socialbidrag och till ekonomiskt stöd i boendet, men inte rätten till *bostad*. Enligt Regionkommittén innebär detta att stadgan fokuserar på medlemsstaternas insatser och deras skyldighet att vidta åtgärder för att garantera bostäder åt alla, men den ålägger inte medlemsstaterna att rent konkret tillhandahålla bostäder.³ I kommissionens handlingsplan för genomförandet av Stockholmsprogrammet slår man å andra sidan fast att:

Det är av största vikt att ge full verkan åt skyddet av rättigheterna i stadgan om de grundläggande rättigheterna, som bör göras till en ledstjärna för all lagstiftning och politik på EU-nivå. Rättigheterna måste vara konkreta och möjliga att genomdriva. Kommissionen kommer att tillämpa "nolltolerans" mot överträdelse av stadgan. Den kommer också att förstärka sina mekanismer för att se till att stadgan efterlevs och rapportera om saken till Europaparlamentet och rådet.⁴

Lagstöd för att reglera tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Lissabonfördraget ger genom artikel 14 i EUF-fördraget en ny rättslig grund för Europaparlamentet att anta förordningar om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Parlamentet och Rådet ska genom förordningar fastställa principer och villkor för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Fördraget om Europeiska Unionens Funktionssätt, EUF-fördraget, ersätter det tidigare EG-fördraget.

EU-fördraget finns kvar med ändringar

Jfr Europarådets reviderade sociala stadga, där rätten till bostad uttrycks mer explicit. (se sid. 56).

I Stockholmsprogrammet, som antogs av Europeiska rådet i december 2009, anges prioriteringar för utvecklingen av ett europeiskt område med frihet, säkerhet och rättvisa under de kommande fem åren.

³ ReK:s initiativyttrande "Att bekämpa hemlöshet" ECOS-V-001 oktober 2010

⁴ KOM(2010)171 Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet

Medlemsstaternas rätt att vara annorlunda poängteras

Artikel 4.2 i EU-fördraget är en ny bestämmelse om att EU ska respektera medlemsstaternas nationella identitet. Detta syftar på medlemsstaternas särdrag och innebär en begränsning av EU-rättens företräde och genomslag. Artikeln kan sägas uttrycka medlemsstaternas rätt att vara annorlunda.⁵

Medlemsstaternas självbestämmande betonas

Vikten av respekt för den nationella identiteten kommer igen i ett särskilt protokoll om tjänster av allmänt intresse. I detta framhålls medlemsstaterna självbestämmanderätt och egna ansvar inom detta område samt gemensamma värden ifråga om SGEI. Där framhålls bland annat

- nationella, regionala och lokala myndigheters avgörande roll och stora handlingsutrymme när det gäller att tillhandahålla, beställa och organisera tjänster av allmänt ekonomiskt intresse så nära användarnas behov som möjligt

samt

- mångfalden av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och de skillnader i användarnas behov och preferenser som olika geografiska, sociala eller kulturella förhållanden kan leda till.⁶

EU – en social marknadsekonomi

Genom Lissabonfördraget uttrycks för första gången i fördragen att EU ska grundas på en *social* marknadsekonomi. Termen infördes för att understryka behovet av att få en samstämmighet mellan ekonomisk politik och socialpolitik. I en inledande artikel 3.3 i EU-fördraget står att:

”Unionen ska verka för en hållbar utveckling i Europa som bygger på /.../ en social marknadsekonomi med hög konkurrenskraft där full samsättning och sociala framsteg eftersträvas”

Detta diskuteras i en artikel av Jörgen Hettne, forskare i juridik och tillförordnad direktör för Sieps (Svenska institutet för europapolitiska studier):

Sedan unionen skapades har många menat att det råder ett “socialt underskott” i EU och att den främst är en ekonomisk konstruktion som gynnar marknadskrafterna. Med Lissabonfördraget definieras nu EU för första gången som en “social marknadsekonomi”. Men begreppet är inte klart och definitivt inte otvetydigt. Det blir dessutom knappast mindre komplicerat av att medlemsstaterna ger begreppet olika innebörd och även har olika anspråk. En ytterligare utmaning är att statsvetare, jurister och ekonomer inte har samma syn på vad en “social marknadsekonomi” egentligen är.⁷

Kommissionens kommentarer

Vikten av en *social* marknadsekonomi understryks av kommissionen i ett meddelande i oktober 2010 ”Att skapa en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi”. Man hänvisar till ett uttalande från Europaparlamentet om att den inre marknadsintegrationen inte är en oåterkallelig

⁵ Sieps Europapolitisk Analys 2010:4epa, Jörgen Hettne: Kan Lissabonfördraget minska EU:s sociala underskott?

⁶ EUFF, protokoll om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

⁷ Sieps 2010:4epa, Jörgen Hettne: Kan Lissabonfördraget minska EU:s sociala underskott?

process och att den inre marknadens fortsatta existens inte ska tas för given. Kommissionen menar att detta konstaterande motiverar en ny ambition för inre marknadspolitiken till förmån för ”en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi”, för att förverkliga EU:s tillväxtpotential med mänskliga förtecken och ”återfå förtroende för vår sociala marknadsekonomi som ekonomisk modell”. Vidare poängterar kommissionen att ”den europeiska modellens framgång vilar på dess förmåga att förena ekonomisk effektivitet och social rättvisa”.⁸

Den öppna samordningsmetoden ska stödjas

Något som pekar i riktning mot ett utökat socialt engagemang är också att den öppna samordningsmetoden skrivs in i Lissabonfördraget. Kommissionen ska främja samarbetet mellan medlemsstaterna och underlätta för dem att samordna sina åtgärder på socialpolitiska områden. I artikel 156 i EUF-fördraget står:

För att nå de mål som anges i artikel 151 och utan att det påverkar tillämpningen av övriga bestämmelser i fördragen, ska kommissionen främja samarbetet mellan medlemsstaterna och underlätta för dem att samordna sina åtgärder på alla de socialpolitiska områden som omfattas av detta kapitel, särskilt i frågor om /.../ social trygghet /.../

I detta syfte ska kommissionen i nära kontakt med medlemsstaterna företa utredningar, avge yttranden och organisera samråd både i fråga om problem som uppstår på det nationella planet och i fråga om problem som berör internationella organisationer, särskilt genom initiativ för att fastställa riktlinjer och indikatorer, organisera utbyte av bästa praxis och utforma de delar som behövs för periodisk övervakning och utvärdering.

Mot ett mer socialt inriktat EU-samarbete?

På Sieps pågår under 2010-2012 projektet *Sociala Europa*, ett mångvetenskapligt projekt där bland annat frågan om huruvida Lissabonfördraget kan bidra till att minska EU:s sociala underskott diskuteras. Innebär Lissabonfördraget en ny ordning, där ekonomiska intressen får stå tillbaka till förmån för sociala intressen i högre grad än hittills?⁹

Under 2010 publicerades fyra rapporter/artiklar inom detta forskningsprojekt. Jörgen Hettne, som är projektledare, pekar på vissa förändringar i riktning mot ett mer socialt förhållningssätt. Det gäller bland annat de ovan nämnda förändringarna i fråga om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse samt inledningen på EU-fördraget, som alltså har fått en mer social framtoning. Jörgen Hettne menar att Lissabonfördraget ger ett ”nytt socialt argumentationsstöd” genom de ovan nämnda förändringarna – att de grundläggande rättigheterna blir bindande, protokollet om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, bestämmelserna om nationell identitet, samt den nya socialt betonade inledande artikeln och de nya målsättningsstadgandena.

Den öppna samordningsmetoden lanserades 1997 och bygger på mellanstatlig dialog, som utmynnar i politiska överenskommelser om gemensamma målsättningar, vilka ska förverkligas genom åtgärder på nationell nivå. Den syftar att uppnå långsiktig konvergens i stället för harmonisering genom gemensamma regler.

⁸ KOM(2010) 608 Bryssel den 27.10.2010

⁹ <http://www.sieps.se/sv/forskningsprojekt/sociala-europa>

././ även om Lissabonfördraget inte per automatik medför att EU blir mer socialt, kan det bidra till att EU utvecklas i social riktning om fördragets bestämmelser används på det sättet.¹⁰

I en annan analys inom ramen för Sieps forskningsprojekt hävdas att den lagstiftning som krävs för att uppnå målet om en europeisk *social* marknadsekonomi, är beroende av kvalificerade majoriteter i Ministerrådet och därför lätt kan blockeras av veto från medlemsländer som företrar en *liberal* marknadsekonomi.¹¹

Andra röster om det sociala EU

Många menar att Lissabonfördraget ger unionen en ny styrka och nya mål när det gäller att bekämpa socialt utanförskap och diskriminering. Detta uttrycks bland annat i handlingsplanen för genomförandet av Stockholmsprogrammet, där man hävdar att unionen nu på ett mer kraftfullt sätt än tidigare kan söka lösningar på EU-medborgarnas problem och att Europaparlamentets stärkta roll och de nationella parlamentens ökade medverkan gör EU mer ansvarigt för de åtgärder som vidtas i medborgarnas intresse och ger EU en större demokratisk legitimitet.¹² I en oberoende studie som beställts av Belgien under det belgiska ordförandeskapet – ”A Social Inclusion Roadmap for Europe” – lyfter man också fram Lissabonfördragets betydelse på det socialpolitiska området:

The Lisbon Treaty provides a stronger basis for increasing the political status of EU cooperation and coordination in the social field and in particular for tackling poverty and social exclusion, including homelessness and housing exclusion. The union shall combat social exclusion and discrimination, and shall promote social justice and protection, equality between women and men, solidarity between generations and protection of the rights of the child.¹³

”The new horizontal social clause”

Artikel 9 i EUF-fördraget refereras ibland till som ”the new horizontal social clause”. Den stadgar att:

Vid fastställandet och genomförandet av sin politik och verksamhet ska unionen beakta de krav som är förknippade med främjandet av hög sysselsättning, garantier för ett fullgott socialt skydd, kampen mot social utestängning samt en hög utbildningsnivå och en hög hälsoskyddsnivå för människor.

I den ovan nämnda rapporten, ”A Social Inclusion Roadmap for Europe” hävdas att denna klausul påtagligt förstärker argumenten för att få in mål om social inkludering och att göra sociala konsekvensanalyser på alla EU:s samarbetsområden:

This new horizontal clause strongly reinforces the arguments for social inclusion objectives to be mainstreamed across all areas of EU policy

¹⁰ Sieps 2010:4epa, Jörgen Hettne: Kan Lissabonfördraget minska EU:s sociala underskott?

¹¹ Sieps 2010:10epa, Fritz W. Scharpf: The Socio-Economic Asymmetries of European Integration or Why the EU cannot be a ”Social Market Economy”

¹² KOM(2010)171 Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet

¹³ Hugh Frazer et.al. 2010: A Social Inclusion Roadmap for Europe 2020

making and thus for social impact assessments of all relevant EU policies.¹⁴

Europa 2020 – EU:s nya tillväxtstrategi

Europa 2020, EU:s nya tillväxtstrategi som antogs i mars, har till syfte att omvandla EU till *en smart och hållbar ekonomi för alla med hög sysselsättning, produktivitet och social sammanhållning*. Strategin sätter upp fem övergripande och mätbara mål som rör sysselsättning, forskning och innovation, klimatförändringar och energi, utbildning samt fattigdomsbekämpning.

Mätbart mål för fattigdomsbekämpning

Strategin ska spegla unionens sociala ambitioner, vilket bland annat återspeglas i att bekämpning av fattigdom och social utestängning anges som ett av unionens överordnade mål och att man för första gången har enats om ett mätbart mål för fattigdomsbekämpning; antalet personer som hotas av fattigdom ska minska med 20 miljoner till målfåret 2020. Kommissiönären för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, László Andor, kommenterar det kvantitativa fattigdomsmålet så här:

This will show that the Commission and the Member States are serious about bolstering the social dimension of Europe 2020. It will give our open method of coordination more ‘teeth’ in the social area.¹⁵

Sju flaggskeppsinitiativ

De kvantitativa målen i EU2020-strategin ska omvandlas till nationella mål, som antas av medlemsstaterna och understöds av olika EU-initiativ. Sju så kallade *flaggskeppsinitiativ* ska driva arbetet framåt och kommissionen aviserar sju meddelanden (varav sex presenterades 2010); Innovationsunionen, Unga på väg, En digital agenda för Europa, Ett resurseffektivt Europa (har inte kommit), Industripolitik för en globaliserad tid, En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen (som bland annat rör arbetskraftens rörlighet inom EU) samt En Europeisk plattform mot fattigdom.

Stärkning av de sociala aspekterna – eller inte?

Kommissionär László Andor kommenterar den europeiska plattformen mot fattigdom så här:

The aim is to strengthen the social dimension of Europe 2020 significantly. It will seek in particular to introduce a cross-cutting approach to tackling shared social challenges, reaching out to stakeholders more, fostering broader participation and firmer commitment, and mobilising the financial instruments available to the full.¹⁶

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Tal den 6 maj 2010 vid konferensen ”Mutual learning on active inclusion and homelessness” i Bryssel

¹⁶ Ibid.

Kritik mot att det saknas gemensam fattigdomsdefinition

Tillväxtstrategin har dock fått kritik, bland annat från parlamentshåll¹⁷, när det gäller just de sociala aspekterna. Kritikerna menar att Europa 2020 är en tillbakagång jämfört med de ursprungliga ambitionerna i Lisbonstrategin, som stadgade att fattigdomen skulle undanröjas, samt att målet i sig är för lågt. Dessutom saknas en gemensam definition av fattigdom, vilket riskerar att urvattna fattigdomsmålet.

Finanskrisens sociala dimension uppmärksammas

Mycket av EU-arbetet fokuseras alltjämt på den ekonomiska krisen och på att pressa ner offentliga utgifter i medlemsstaterna, men de sociala konsekvenser som följer i krisens spår uppmärksammas också, och kommer att påverka EU:s framtida agenda. Krisen har satt de sociala frågorna på den politiska dagordningen. Detta konstaterades bland annat vid den årliga rundabordsdiskussionen om fattigdom och socialt utanförskap som hölls under det svenska ordförandeskapet 2009¹⁸.

I kommissionens politiska strategi för 2010 konstateras att det efterhand som krisen breder ut sig blir särskilt viktigt för EU att använda de redskap som står till förfogande för att hjälpa medlemsstaterna att åtgärda arbetslösheten och stärka den sociala sammanhållningen. De mest utsatta i samhället riskerar att drabbas hårdast och krisens effekter kan dröja sig kvar längst för dem om inte verksamma åtgärder vidtas.¹⁹

People are ultimately what Europe is about, and the crisis has highlighted the strength of the European social model and the EU's joint approach to tackling the crisis' social impact. Although situations differ considerably between Member States, policies to protect households and individuals and prevent exclusion have been crucial in limiting the worst effects of the crisis. We must now make sure these policies are fully integrated in our long-term economic and employment strategies.²⁰

Krisen har också visat att det behövs bättre statistik för att kunna följa utvecklingen på EU-nivå.²¹

¹⁷ Se bland annat: 2010/2039(INI). Europaparlamentets resolution av den 20 oktober 2010 om vikten av ett system med minimiinkomst för att bekämpa fattigdom och främja ett samhälle som är öppet för alla i Europa

¹⁸ Social inkludering i tider av ekonomisk nedgång. Rapport från den 8:e Europeiska rundabordskonferensen om fattigdom och socialt utanförskap.

¹⁹ KOM(2009)0400 Hållbar utveckling som ett genomgående inslag i EU:s politik: 2009 års genomgång av Europeiska unionens strategi för hållbar utveckling

²⁰ László Andor, EU Commissioner for Employment, Social Affairs and Inclusion

²¹ Kommissionens och Rådets Joint Report on Social Protection and Social Inclusion (2010).

Svenska allmännyttan ingen tjänst av allmänt ekonomiskt intresse

Den svenska modellen med kommunala allmännyttiga bostadsföretag, som är öppna för alla, har ifrågasatts utifrån om den är förenlig med EU:s konkurrens- och statsstödsregler. Detsamma gäller allmännyttans hyresnormerande roll. Detta har föranlett omfattande utredning av allmännyttans villkor och bidragit till ett nytt regelverk för de kommunala allmännyttiga bostadsbolagen från och med 2011. En nyckelfråga har varit om bostadsförsörjningen eller de allmännyttiga bostadsföretagens verksamhet till någon del ska betraktas som tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i samband med EU:s statsstödsregler. Med den nya lagen blir det inte så, utan de allmännyttiga bostadsföretagen ska drivas enligt affärsmässiga principer och kommunerna måste alltså iaktta EU:s generella statsstödsregler i förhållande till sina bostadsföretag.

Regeringen anser ändå *”att det inte går att utesluta möjligheterna att använda reglerna om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse på bostadsförsörjningsområdet”*²², varför det finns anledning att fortsatt följa rättsutvecklingen på detta område.

²² prop 2009/10:185, s. 28

Konkurrens- och statsstödsregler

Dessa frågor hanteras av generaldirektoraten för Inre marknaden och tjänster respektive Konkurrens (DG COMP resp. DG MARKT)

Den fria konkurrensen har varit en central fråga inom EU från allra första början. För bostadspolitikerna innebär denna grundläggande princip bland annat att det som huvudregel inte är tillåtet med statliga stöd till bostadsbyggande. Undantag kan medges men eventuella statliga stöd måste anmälas till EU-kommissionen för godkännande. Reglerna om konkurrens kan ha betydelse också för hyressättningsystemet.

Som statligt stöd kan även räknas lån och bidrag, skattelättnader, varor och tjänster som erbjuds till förmånliga priser eller statliga garantier som höjer ett företags kreditvärdering i förhållande till konkurrenterna. Inget statligt stöd i någon som helst form får ges till ett företag i svårigheter som saknar hopp om att någonsin bli lönsamt.²³

Principen om fri rörlighet för varor, tjänster, kapital och personer utgör den inre marknadens hörnpelare. För svensk bostadspolitik handlar det främst om på vilka villkor bostadsföretagen får erbjuda bostäder på marknaden. En del i detta är i vilken mån bestämmelserna om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse kan vara tillämpliga inom bostadssektorn.

En ny strategi för den inre marknaden

Den före detta marknadskommissionären Mario Monti har på initiativ av kommissionens ordförande tagit fram en rapport med idéer för att fördjupa och förbättra EU:s inre marknad. I rapporten, som presenterades den 9 maj 2010, konstaterade Monti att det krävs en strategi för att vidareutveckla och stärka den inre marknaden. Han föreslog en paketslösning av åtgärder för att kunna vinna acceptans bland såväl marknadsliberala som mer socialt inriktade medlemsländer.²⁴

Offentligt samråd om en "Inre marknadsakt"

Europeiska kommissionen presenterade den 27 oktober 2010 ett förslag, "På väg mot en inre marknadsakt – att skapa en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi". Det består av 50 åtgärder, som syftar

²³ http://europa.eu/pol/comp/index_sv.htm

²⁴ Mario Monti: En ny strategi för den inre marknaden. Rapport till den europeiska kommissionens ordförande. 9 maj 2010

till en stark hållbar tillväxt, ökad tillit bland konsumenter och medborgare och en förbättrad styrning av den inre marknaden genom partnerskap och dialog. Bakgrunden är bland annat Mario Montis ovan nämnda rapport i maj 2010 om en ny strategi för den inre marknaden. Kommissionen påpekar att den inre marknaden inte är ett självändamål utan ett instrument för att stödja politiken på andra områden och hävdar att insatser för att komma till rätta med problem med tillväxt, social sammanhållning, sysselsättning, säkerhet och klimatförändring har större möjlighet att lyckas om den inre marknaden fungerar som den ska.²⁵

Förslaget är ute på offentligt samråd oktober 2010-februari 2011²⁶. Svenska UD inbjuder till att lämna synpunkter och kommentarer på kommissionens förslag om den inre marknaden senast 31 januari 2011, inför ett samlat yttrande från Sveriges regering. Våren 2011 kommer den slutliga utformningen av förslaget att antas för att åtgärder och lagstiftningsarbete ska kunna genomföras under perioden 2011-2012. Den inre marknadsakten ses som ett viktigt instrument för förverkligandet av Europa 2020-strategin.

Regionkommittén (ECOS) behandlar ett utkast till yttrande över kommissionens meddelande om en inre marknadsakt vid sitt sammanträde 9 februari 2011.

Åtgärds paket för allmännyttiga tjänster

Ett av förslagen (nr 25) är att kommissionen ska förbinda sig att före 2011 anta ett meddelande åtföljt av ett åtgärds paket på området för allmännyttiga tjänster. De tjänster man exemplifierar med är framförallt inom transport, post och Internet samt energi. Ett sådant initiativ skulle bland annat omfatta att tillhandahålla en ”verktygs låda”, som täcker alla aktuella frågeställningar, om till exempel finansiering och offentlig upphandling. Man talar också om att förbättra möjligheterna att utvärdera och jämföra kvaliteten på tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och om att undersöka om det är möjligt och lämpligt att utsträcka skyldigheten att tillhandahålla samhällsomfattande tjänster till nya områden.

Integrerad hypotekslånemarknad

Ett annat förslag (nr 41) är att kommissionen senast i februari 2011 ska lägga fram ett direktiv som syftar till att skapa en integrerad inre marknad för hypotekslån med högt skydd för konsumenterna. Man menar att hindren inom marknaden för finansiella tjänster till allmänheten hör till dem som påverkar människor mest i deras dagliga liv. Problem kan uppstå dels om man vill teckna ett hypotekslån i ett annat land, dels i det egna landet om lånet gäller en fastighet i ett annat land.

En integrering av EU:s hypotekslånemarknader skulle främja den finansiella stabiliteten och medföra betydande fördelar för konsumenterna.

Det skulle leda till att hypotekslånegivarna blir effektivare och att ett större utbud produkter erbjuds på marknaden.²⁷

²⁵ KOM(2010) 608 : ”På väg mot en inre marknadsakt – att skapa en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi” (Towards a Single Market Act)

²⁶ http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/smact_en.htm

²⁷ KOM(2010) 608 : ”På väg mot en inre marknadsakt – att skapa en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi” (Towards a Single Market Act) s 31

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse

Ny rättslig grund genom Lissabonfördraget

Lissabonfördraget ger genom artikel 14 lagstöd för EU att reglera tillämpningen av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI). Det handlar om en ny rättslig grund för Parlamentet och Rådet att genom förordningar fastställa principer och villkor för SGEI. Detta ska ses mot bakgrund av att det hittills varit kommissionen som haft exklusiv kompetens på detta område och att bestämmelserna om SGEI hittills mest har använts i avreglerande syfte, för att stärka konkurrensen och avreglera nationella monopolmarknader.

Den nya kommissionen har inte tagit några direkta initiativ i den riktningen men har under år 2010 gått ut med ett offentligt samråd om reglerna för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse.

Offentligt samråd om reglerna i Montipaketet

EU-kommissionen har inte gett någon officiell återkoppling till medlemsstaterna på de rapporter som medlemsstaterna lämnade in i december 2008 om arten och omfattningen av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och eventuella statliga stöd till sådana tjänster. Under 2010 har kommissionen dock haft ett offentligt samråd om *Regler om statligt stöd för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse*. Här gällde det alltså inte förekomsten av SGEI och statsstöd till sådana tjänster, utan tillämpningen av reglerna för detta, som de är formulerade i det så kallade Montipaketet; hur reglerna fungerar och eventuella problem eller tolkningssvårigheter.

Sveriges regering lämnade inget samlat yttrande i samband med det offentliga samrådet. Norge, som inte är med i EU, men som påverkas mycket ändå, lämnade via sitt Närings- och Handelsdepartement ett svar där man välkomnar en översyn av reglerna, pekar på tolkningssvårigheter och efterlyser en utvidgning av listan över verksamheter som kan betraktas som SGEI:

We welcome a revision of the state aid rules concerning the regulations on services of general economic interest (SGEI). The current regulatory framework is complex and leaves little room for flexibility. Lack of knowledge is also a problem. A broadening of the Decision on State Aid to SGEI dated 28 November 2005 by raising the threshold and expanding the list of activities may be welcomed. However, we see the problem as being more extensive than this. Defining a service of general economic interest, especially the distinction between economic and non-economic activities, is difficult. Also, the conditions on entrustment, compensation, and control of overcompensation, all result in uncertainty for the users.²⁸

Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (SGEI) är verksamhet av ekonomisk natur, till exempel posttjänster, telekommunikationer, transport och el- eller gasförsörjning. De har en tydlig europeisk aspekt och regleras därför genom en särskild rättslig gemenskapsram. De omfattas också av bestämmelserna för den inre marknaden och konkurrensbestämmelserna enligt fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

Källa: EU:s webbplats

²⁸ Utdrag ur Brev från Norges Närings- och handelsdepartement till Michel Barnier, kommissionär för Inre Marknad och Tjänster, 02.09.2010

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK eller eng. EESC) är ett rådgivande organ till kommissionen m.fl. och fungerar som en bro mellan EU och civila organisationer.

Yttrande från EESK om ansvaret för SGEI

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén har på eget initiativ utarbetat ett yttrande om tjänster av allmänt ekonomiskt intresse, som lades fram i maj 2010.²⁹

EESK hävdar att det protokoll som fogats till Lissabonfördraget om tjänster av allmänt intresse är en viktig nyhet i Lissabonfördraget, eftersom det inbegriper samtliga tjänster av allmänt intresse och för första gången i ett fördrag inför begreppet ”icke-ekonomiska tjänster av allmänt intresse” i motsats till ”tjänster av allmänt ekonomiskt intresse”. Protokollet är en handledning för unionen och medlemsstaterna, menar man, där användaren och hans eller hennes behov, preferenser och rättigheter står i centrum av bestämmelserna. Man pekar också på att det genom Lissabonfördraget för första gången, genom artikel 14 i fördraget om EU:s funktionssätt, införs en allmän rättslig grund för gemenskapslagstiftaren i fråga om allmänna tjänster av ekonomiskt intresse.

EESK hävdar dock att behörighetsfördelningen mellan EU och medlemsstaterna i dag inte alls är tydlig, vilket skapar osäkerhet bland samtliga berörda parter och leder till ett stort antal rättsfrågor och tvister, som måste avgöras i EU-domstolen. Och eftersom domstolen kommer med avgöranden i varje enskilt fall utifrån en knapphändig lagstiftning och rättspraxis, förefaller, enligt EESK, offentliga myndigheter att vara alltmer beroende av gemenskapsrättens konkurrensbestämmelser, i synnerhet om de offentliga tjänsterna tillhandahålls i samarbete med andra parter.

Kommittén påpekar att protokollet om SGEI säger att EU-institutionerna ska beakta mångfalden av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse och de skillnader i användarnas behov och preferenser som olika geografiska, sociala eller kulturella skillnader kan leda till, och menar att:

2.8 När kommissionen kontrollerar att fördragets regler på det område som faller inom ramen för tjänster av allmänt ekonomiskt intresse i medlemsstaterna efterlevs, bör den i framtiden i högre grad beakta sakförhållandena och demokratiskt beslutade lösningar i varje enskild medlemsstat. /.../³⁰

Åtar sig att analysera lagstiftningsinitiativ

EESK vill därför förbereda ett gemenskapsinitiativ i syfte att inleda en reell debatt om hur riktlinjerna för tjänsterna av allmänt intresse bör utformas, bland annat med tanke på deras betydelse för den sociala och territoriella sammanhållningen inom EU. EESK åtar sig att analysera lagstiftningsinitiativ från EU-institutionerna i syfte att klarlägga bland annat vem som definierar vad som är tjänster av allmänt intresse och på vilka områden det krävs tjänster av allmänt intresse för att EU:s mål ska kunna uppnås. EESK ser det alltså som angeläget att det läggs fram lagstiftningsförslag på det här området:

2.10 Det är därför viktigt att i enlighet med artikel 14 i Lissabonfördraget lägga fram ett eller flera lagstiftningsförslag som kan bringa klarhet och ge nödvändiga garantier samtidigt som man beaktar beskaffenheten och särdragen i varje enskild typ av tjänster av allmänt ekonomiskt intresse (sociala tjänster, åtgärder för integration i arbetslivet, stöd till

²⁹ Yttrande från Europeiska och sociala kommittén om ”Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse: Hur bör ansvaret fördelas mellan EU och medlemsstaterna?” (2010/C 128/11)

³⁰ Ibid.

missgynnade eller rörelsehindrade personer, socialbostäder osv.). Det är inte fråga om att göra tjänster av allmänt ekonomiskt intresse enhetliga i hela EU, utan om att förena enhet och mångfald – enhet i fråga om vissa gemensamma regler på viktiga områden, och mångfald såväl i olika sektorer som i olika medlemsstater.³¹

Beslut om holländska allmännyttan överklagat från två håll

Kommissionens beslut att godta Nederländernas åtagande att förändra villkoren har överklagats till EU-domstolen – från två håll³². De privata fastighetsägarna har anfört att de av kommissionen godkända anpassningsåtgärderna inte är tillräckliga för att de offentliga stöden till allmännyttan ska anses vara förenliga med statsstödsreglerna.³³

Allmännyttiga bostadsföretag har anfört att kommissionens beslut ska ogiltigförklaras, eftersom kommissionen överskridit sina befogenheter, samt att kommissionen även gjort en felaktig bedömning av omständigheter rörande utformningen av den holländska allmännyttans verksamhet. Till exempel hävdar man på att kommissionen felaktigt utgått från att det i de allmännyttiga företagens uppdrag ingår att hyra ut sociala bostäder till personer med relativt höga inkomster.³⁴

Något avgörande föreligger ännu inte från EU-domstolen med anledning av dessa överklaganden.

Tre frågor till Europaparlamentet

Med anledning av kommissionens beslut beträffande den holländska allmännyttan har det i EU-parlamentet ställts ett antal frågor till kommissionären Lászlo Andor:

1. Anser kommissionen att det bör finnas en enda definition av offentligt subventionerade bostäder i EU?
2. Hur förklarar kommissionen det faktum att dess beslut inkräktar på subsidiaritetsprincipen och nationella och decentraliserade lokala myndigheters rätt att utforma tjänster till följd av den universella principen om rätt till bostad?
3. Om kommissionen anser att dess beslut inte inkräktar på ovannämnda rättigheter och om det är tänkt att medlemsstaterna ska ha ett stort utrymme för egen bedömning när det gäller att definiera målgruppen för denna typ av bostäder, varför är då gränsen för att komma i fråga för dessa bostäder satt till en hushållsinkomst på högst 33 000 euro?³⁵

På dessa frågor lämnades följande svar: Kommissionen föreskriver inte någon särskild definition för vad som är att anse som *social housing* på EU-nivå utan respekterar fullt ut subsidiaritetsprincipen. Med *social housing* avses emellertid inte all bostadsbebyggelse utan sådan med inriktning mot socialt utsatta grupper. Medlemsstaterna måste därför definiera vilka grupper som ska ha rätt till subventionerade bostäder. Medlemsstaterna har ett stort utrymme för att definiera vilka grupper som ska

³¹ Ibid.

³² EUT 3.7.2010 C 179/49, 179/50, 179/51, 179/53

³³ EUT 3.7.2010 C 179/49, 179/53

³⁴ EUT 3.7.2010 C 179/50, 179/51,

³⁵ Parlamentsfråga av den 10 maj 2010, O-0062/2010

ha rätt till subventionerade bostäder. Kommissionens roll är begränsad till att säkerställa att medlemsstaterna definierar de grupper som ska ha rätt till subventionerade bostäder på ett sådant sätt att det är förenligt med de unionsrättsliga reglerna. Det finns heller inte på EU-nivå någon inkomstgräns för vilka målgrupper som ska omfattas av rätten till subventionerade bostäder. Den angivna inkomstgränsen om 33 000 euro gäller enbart för Holland och har beslutats av Holland.³⁶

Bakgrund: Nya regler för allmännyttan i Nederländerna

I ett beslut 2009 godtog EU-kommissionen Nederländernas åtagande att förändra villkoren för den holländska social housing-sektorn, i syfte att få systemet i linje med EU:s statstödsregler³⁷. Bakgrunden är att kommissionen 2005, efter klagomål från holländska byggbolag, uttryckte tveksamhet till det holländska systemet för social housing.

De holländska myndigheterna har åtagit sig att förändra systemet för social housing, så att det blir mer transparent och fokuserar på en klart definierad målgrupp av socialt sett missgynnade personer. Kommersiella aktiviteter ska däremot inte längre kunna få statstöd. På kommersiella bostadsmarknader måste social housing-företagen konkurrera på samma villkor som andra aktörer.

I syfte att förhindra att offentligt stödda bostäder fördelas till personer som inte är i behov av social housing, införs ett nytt förfaringsätt, som garanterar att 90 procent av bostäderna hyrs ut till socialt sett missgynnade målgrupper. Inkomstgränsen för att få en bostad i social housing är satt till max 33 000 euro om året, motsvarande ca 350 000 kronor. Beträffande denna inkomstgräns föreligger en oklarhet. I den engelska versionen av kommissionens beslut anges att som missgynnade hushåll definieras individer med en inkomst som inte överstiger 33 000 euro. Det framgår inte klart om denna inkomstgräns ska bestämmas genom en summering av den samlade inkomsten för samtliga medlemmar i hushållet eller om varje medlem i hushållet var för sig ska ha en inkomst understigande denna inkomstgräns, för att hushållet ska betraktas som missgynnad.

Till förmån för social blandning och social sammanhållning, ska 10 procent av bostäderna kunna fördelas till andra grupper, men då enligt objektiva kriterier och med inslag av social prioritering. Kommissionen kom fram till att social blandning och social sammanhållning är tungt vägande samhällsmål, för vilka det kan vara motiverat med statsstöd.

Markanvisning i kollision med statsstödsreglerna

Exempel på otillåtet statsstöd är kommuners försäljning av mark eller byggnader som understiger marknadspris eller motsvarande köp till pris som överstiger marknadspris. Detta får konsekvenser för kommunernas möjligheter att träffa samarbetsavtal med presumtiva byggherrar om ett stadsutvecklingsprojekt. Rättsfall från Sverige visar också på svårigheterna att följa upp och korrigera en eventuell överträdelse. Det gäller återgång av genomförda åtgärder samt återbetalning av statsstöd.

Enligt artikel 107 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUFF) är, om inte annat föreskrivs i fördragen, stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenligt med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

³⁶ Debatt Europaparlamentet PV 18.5.2010-16

³⁷ Kommissionens beslut 15.12.2009 C(2009)9963

Rättsfall från Åre och Karlskrona visar på problematiken

I ett fall sålde Åre kommun mark till Konsum Jämtland till ett pris som understeg vad en konkurrent (Lidl) i ett sent skede erbjudit sig att betala. Detta skedde utan att kommissionen hade underrättats om markförsäljningen, trots att markförsäljningen alltså kunde innebära statsstöd till ett visst företag. Då någon sådan underrättelse inte lämnats till kommissionen ansåg kammarrätten i Sundsvall bland annat på denna grund att kommunens beslut om försäljning var olagligt, med följd att beslutet upphävdes av kammarrätten.³⁸

Av de avgöranden som föreligger beträffande kommuners markförsäljningar kan konstateras att det inte är möjligt för en kommun att sälja eller köpa mark till ett pris som avviker från marknadsvärdet, utan att löpa risk för att beslutet kan komma att upphävas i en svensk domstolsprövning *på den grunden att kommissionen inte underrättats om att en stödåtgärd vidtagits*. Prövningen av *om ett visst stöd är förenligt med EUFF:s bestämmelser om statsstöd* måste däremot göras av kommissionen.

Återbetalning av statsstödet?

Kommissionen har prövat om markförsäljningen i Åre var förenlig med reglerna om statsstöd. I ett beslut av den 30 januari 2008 konstaterade kommissionen bland annat att försäljningen hade skett till ett pris som understeg marknadsvärdet, vilket stod i strid med statsstödsreglerna och att Sverige därför skulle tillse att mellanskillnaden mellan marknadsvärdet och erlagd köpeskillning återkrävdes från köparen.³⁹

I Årefallet har köparen hos länsstyrelsen i Stockholms län deponerat skillnaden mellan av kommissionen bedömt marknadsvärde och erlagd köpeskillning – i avvaktan på att tvisten ska lösas. Samtidigt har Konsum Nord (tidigare Konsum Jämtland) överklagat kommissionens beslut, där man konstaterar att markförsäljningen skedde till ett pris som stod i strid med reglerna om statsstöd, till EU-domstolen. I sin överklagan gör Konsum Nord gällande att försäljningen *inte* har skett i strid med statsstödsreglerna.⁴⁰

En del i en serie markaffärer

Enligt Konsum Nord har kommissionen felaktigt funnit att försäljningen inte skedde till marknadspris och därmed innebar en ekonomisk fördel för Konsum Jämtland. Kommissionen har vidare inte tagit hänsyn till att försäljningen var en del i en serie markaffärer som ingicks mellan olika parter och som hade till syfte att genomföra detaljplaneringen av Åre by. Kommissionen har tillika felaktigt antagit att konkurrenten Lidls bud inte var förenat med några villkor och att det var bindande och trovärdigt. Kommissionen har också gjort en felaktig tillämpning av principen om en privat investerare i en marknadsekonomi.

Därutöver menar Konsum Nord att kommissionen har åsidosatt sina egna riktlinjer i meddelandet om inslag av stöd av myndigheters försäljning av mark och byggnader och brustit i sin undersökningsplikt, efter-

³⁸ mål 1715-06

³⁹ EUT 14.5 2008 L126/3

⁴⁰ mål T-244/08 vid EU-domstolen

som kommissionen har underlåtit att undersöka samtliga faktiska omständigheter. Enligt Konsum Nord varken snedvrider det påstådda statsstödet konkurrensen eller påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

EG-domstolen har ännu inte tagit ställning till överklagandet. I december 2010 var det fortfarande oklart när ett avgörande från domstolen kan förväntas.

Försäljning av hotelltomt i Karlskrona

Ytterligare en kommunal markförsäljning är anmäld till EU-kommissionen. Det rör sig i detta fall om en markförsäljning mellan Karlskrona kommun och NCC Construction Sverige AB, där en annan intressent i ett sent skede lade ett högre bud på marken än NCC. Kommunen valde ändå att sälja marken till NCC. Detta ärende är ännu inte prövat av kommissionen. Försäljningen i Karlskrona har även överklagats enligt reglerna om laglighetsprövning i kommunallagen varvid såväl Länsrätten i Blekinge som Kammarrätten i Jönköping kommit fram till att kommunens beslut är olagligt. Beslutet har – precis som i Årefallet – bedömts vara olagligt på den grunden att kommunen inte fullgjort sin skyldighet att enligt lagen (1994:1845) om tillämpning av Europeiska gemenskapernas statsstödsregler anmäla till regeringen det statsstöd som utgår på grund av det överenskomna försäljningspriset.

Karlskrona kommun överklagade Kammarrättens dom till Regeringsrätten, som i en dom den 10 december 2010 slog fast att Karlskrona kommuns beslut att sälja marken var olagligt och därmed ogiltigt.

”Återgång av åtgärderna”?

Vilken praktisk verkan domen får är oklart i dagsläget. Enligt den svenska lagstiftningen ska ”återgång” ske av åtgärder som vidtagits för att verkställa ett olagligt kommunalt beslut. Det innebär att åtgärderna ska tas tillbaka så att förhållandena återställs. Återgången av genomförda åtgärder ska ske ”i den mån det är möjligt”⁴¹ Möjligheten att i det här fallet få till stånd en återgång av markförsäljningen och de övriga åtgärder som vidtagits med anledning av denna får bedömas som ganska liten – NCC har redan byggt ett hotell på tomten.

I Karlskronafallet återstår dock kommissionens prövning. Kommissionen kan eventuellt finna att det föreligger ett otillåtet statsstöd och med anledning av detta ålägga svenska staten en skyldighet att vidta behövliga åtgärder för att från köparen återkräva mellanskillnaden mellan erlagd köpeskilling och marknadspris.

Anvisningar från kommissionen angående markförsäljning

Kommissionen har i ett meddelande om inslag av stöd vid statliga myndigheters försäljning av mark och byggnader⁴² lämnat anvisningar för hur medlemsstaterna kan hantera överlåtelse av mark och byggnader på ett sätt som enligt kommissionens bedömning utesluter inslag av statligt stöd. Kommissionen redovisar i meddelandet två möjliga tillvägagångs-

⁴¹ Lag (1994:1845) om tillämpningen av europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

⁴² 97/C209/03

sätt för att undvika risken att försäljning av mark eller byggnad utgör otillåtet statligt stöd.

Villkorslöst anbudsförfarande

Det första tillvägagångssättet innebär att överlåtelsen sker genom ett *villkorslöst anbudsförfarande*. En överlåtelse av mark och byggnader efter ett vederbörligen offentliggjort, öppet och villkorslöst anbudsförfarande (av auktionstyp), där det bästa eller enda anbudet antas, utgör enligt kommissionen per definition en försäljning till marknadspris och innefattar därför inte något statligt stöd.

Enligt kommissionen är ett erbjudande om att förvärva mark villkorslöst när alla köpare, oberoende av om de driver rörelse eller inte och vad slags rörelse det i så fall är, generellt är oförhindrade att förvärva marken och att använda den för egna syften. En betydligt vanligare situation när kommunal mark säljs i Sverige är att det sker till uppskattade marknadsvärden, utan något anbudsförfarande, samtidigt som köparen åtar sig att uppföra, alternativt möjliggöra, en viss typ av bebyggelse. Ett sådant förfarande får bedömas vara svårförenligt med den nu beskrivna principen om villkorlös försäljning.

Oberoende expertvärdering.

Det andra möjliga tillvägagångssättet är enligt kommissionen att försäljning av mark eller byggnader sker med stöd av en *oberoende expertvärdering*. Värderingen måste göras av en person med gott anseende och som dessutom uppfyller ett antal andra krav vad gäller erfarenhet och formell kompetens. Till grund för värderingen ska vidare läggas allmänt accepterade marknadsindikatorer och värderingsstandarder i respektive land. Därtill uppställs andra krav, bland annat om hur mycket försäljningspriset får avvika från det pris som föreligger enligt den oberoende värderingen och vilken hänsyn som ska tas till myndighetens ursprungliga förvärvskostnader för marken.

Återkrav av otillåtet statsstöd

Det är kommissionen som i samarbete med medlemsländerna övervakar att reglerna om statsstöd efterlevs. Enligt artikel 108.2 i EUFF kan kommissionen inleda ett granskningsförfarande avseende misstänkt statsstöd och därefter, efter att berörda parter hörts, besluta om staten i fråga ska upphäva eller ändra stödåtgärderna inom den tidsfrist kommissionen fastställer. För att säkra efterlevnaden av statsstödsreglerna föreligger enligt artikel 108.3 i EUFF en skyldighet för respektive medlemsstat att underätta kommissionen om alla planer på att vidta eller ändra stödåtgärder, och det är förbjudet att genomföra sådana åtgärder innan kommunen fattat ett slutligt beslut enligt artikel 108.2 i EUFF.

Återkravet ska ske enligt nationell lagstiftning

Enligt artikel 14 i förordning (EG) nr 659/1999 kan ogiltigt stöd återkrävas från mottagaren. Den berörda medlemsstaten är efter beslut från kommissionen skyldig att vidta alla nödvändiga åtgärder för att återkräva stödet från mottagaren. I gemenskapslagstiftningen föreskrivs inte något förfarande som medlemsstaterna bör tillämpa för att verkställa ett beslut

om återkrav. Återkravet ska ske enligt nationell lagstiftning. Vid återkrav ska den ansvariga myndigheten överväga alla den nationella lagstiftningens återkravsinstrument och välja det förfarande som med största sannolikhet kommer att leda till att beslutet omedelbart verkställs. Medlemsstaten har en skyldighet att se till att det finns nationella förfaranden som faktiskt gör att kommissionens beslut om återbetalning av ogiltigt statsstöd verkställs.

EU kan utdöma vite av medlemsstat

En medlemsstat som undandrar sig att verkställa ett beslut om återbetalning med hänvisning till att detta inte är möjligt med hänvisning till den nationella lagstiftningen löper risken att kommissionen påbörjar ett förfarande enligt artikel 258 i EUFF. Ett sådant förfarande innebär att det görs en prövning av om medlemsstaten gjort sig skyldigt till fördragsbrott. Ett sådant förfarande kan utmynna i att EU-domstolen enligt artikel 260.2 i EUFF ålägger den berörda medlemsstaten att betala vite för brott mot de förpliktelser som staten åtagit sig enligt statsstödsreglerna.

Tillämpningen i svensk lag ifrågasatt

Enligt 6 § (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas statsstödsregler föreligger en skyldighet för kommuner och landsting att lämna upplysningar till regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer om alla former av stöd som planeras och som kan bli föremål för prövning av kommissionen.

I 7 § lagen (1994:1845) om tillämpningen av Europeiska gemenskapernas statsstödsregler finns föreskrifter om upphävande av kommunala beslut. Enligt paragrafens första stycke får regeringen upphäva en kommuns eller ett landstings beslut om att lämna stöd om kommissionen genom beslut som vunnit laga kraft eller EG-domstolen funnit att kommunen eller landstinget lämnat stöd som står i strid med EU:s statsstödsregler. I paragrafens andra stycke föreskrivs att i fråga om rättelse av verkställighet ska, när ett beslut upphävs, regeln i 10 kapitlet 15 § kommunallagen (1990:900) gälla. Denna bestämmelse i kommunallagen anger att rättelse av en verkställighet ska göras *i den utsträckning som det är möjligt*.

Lever Sverige upp till kraven?

En försäljning eller köp av mark grundar sig på ett mellan parterna civilrättsligt bindande avtal. Denna civilrättsliga bundenhet gör att det i många fall är förenat med svårigheter att häva ett köp eller en försäljning som skett till pris som under- alternativt överstiger marknadsvärdet. Samma förhållande torde gälla beträffande möjligheten att i efterhand justera köpeskillingen i ett köpeavtal så att denna motsvarar den sålda markens marknadsvärde.

Detta har bland annat påpekats i en forskningsrapport som Konkursverket har beställt. I rapporten pekas på att regeringens upphävande av kommunens beslut om försäljning inte upphäver det avtal som ligger till grund för överlåtelsen av marken. Den civilrättsliga bundenheten mellan kommunen och köparen kvarstår. Möjligheten att ingripa mot ett olagligt statsstöd försvåras av detta och i den nämnda rapporten ifrågasätts bland annat av detta skäl om Sverige lever upp till gemenskapslag-

stiftningens krav i fråga om skyldigheten att återkräva ogiltigt statsstöd. Det saknas också möjlighet att återkräva stöd innan kommissionen eller EU-domstolen prövat stödets laglighet, vilket enligt rapporten är en annan brist i den svenska lagstiftningen.⁴³

Statlig utredning på gång

Med anledning bland annat av den nu beskrivna problematiken har före detta hovrättsrådet Per Eklund utsetts att som särskild utredare se över den svenska lagstiftningen för hur återkrav kan ske av kommunala eller statliga subventioner som strider mot EU:s statsstödsregler. Utredaren ska vara klar med sitt uppdrag den 1 mars 2011.⁴⁴

⁴³ Jörgen Hettne och Maria Fritz: EU:s statsstödsregler i nationell tillämpning. Behövs effektivare tillsyn och kontroll i Sverige? Konkurrensverket dec 2008

⁴⁴ Direktiv 2010:9

Regionalpolitik

Dessa frågor hanteras av Generaldirektoratet för Regionalpolitik, DG REGIO

Sammanhållningsfonden syftar till att ge ekonomiskt stöd till projekt på miljöområdet och till nätverk inom infrastrukturen på transportområdet. Stöd ur denna fond beviljas endast till länder där BNP per invånare är lägre än 90 procent av genomsnittet i EU.

Det finns stora regionala skillnader i inkomster och möjligheter inom EU. Med hjälp av sin regionalpolitik överför EU resurser från rika till fattigare områden. Målet är att modernisera regioner som har halkat efter så att de kan komma ikapp resten av EU. Den ekonomiska och sociala sammanhållningen handlar om att minska klyftorna mellan de olika regionerna och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna. Sammanhållningspolitiken består av en övergripande solidaritetspolitik på EU-plan, som omfattar hundratusentals projekt över hela EU. Projekten får stöd från de två strukturfonderna – Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) och Europeiska socialfonden (ESF) – samt från Sammanhållningsfonden.⁴⁵

Territoriell sammanhållning

Med Lissabonfördraget får regionalpolitiken en tredje dimension. Man talar om en ekonomisk, social och *territoriell* sammanhållning. Sammanhållningspolitiken ska även inriktas på en mer balanserad och hållbar *territoriell* utveckling. Det poängteras att detta mål måste beaktas i de nya programmen, och att det till exempel berör städernas roll. Exakt vad detta innebär framgår inte. Det finns ingen entydig definition av begreppet territoriell sammanhållning men det handlar bland annat om att överbrygga geografiska administrativa gränser, sektorsgränser och olika geografiska beslutsnivåer, samtidigt som varje regions unika förutsättningar tas till vara. Den förra kommissionären för regionalpolitiken, Danuta Hübner, formulerar sig så här:

Genom att se sammanhållning ur territoriell synvinkel lyfts teman som hållbar utveckling och tillgång till tjänster fram. Därigenom understryker man också att många frågor inte respekterar administrativa gränsdragningar och kanske kräver en samordnad reaktion från flera re-

⁴⁵ http://ec.europa.eu/regional_policy/faq/index_sv.htm

gioner eller länder, medan andra måste hanteras på lokal nivå eller grannskapsnivå.⁴⁶

Ny rapport om sammanhållningspolitiken på samråd

Vart tredje år publicerar EU en *rapport om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning* och den femte rapporten kom i november 2010. Den refereras i andra dokument till som *the 5th Cohesion report*. Utgångspunkten är den ekonomiska krisen och att EU måste minska arbetslösheten och fattigdomen, samtidigt som man går över till en koldioxidsnål ekonomi. Sammanhållningspolitiken har, hävdar kommissionen, bidragit avsevärt till att sprida tillväxt och välbefinnande över hela EU och minska ekonomiska, sociala och territoriella skillnader. Den bör, menar man, fortsätta ha avgörande betydelse för att ge smart och hållbar tillväxt för alla och samtidigt främja en balanserad utveckling av EU och dess regioner, genom att minska skillnaderna mellan regionerna. Man pekar på behov av tydligare prioritering av investeringar och starkare styrning mot önskade resultat.⁴⁷

Stadsagenda och medel för stadsfrågor föreslås

Bostäder eller boendefrågor nämns inte i rapporten men man lyfter fram *stadsutvecklingen* och problemen med *socialt utanförskap* – som ett hot mot tillväxten och mot möjligheterna att stimulera innovation och företagande och få ner arbetslösheten. Det föreslås att en särskild stadsagenda tas fram och att medel avsätts för stadsfrågor.

Städernas problem, oavsett om de hänger samman med miljöförsämring eller socialt utanförskap, kräver särskilda lösningar och aktiv medverkan av de berörda lokala myndigheterna. Därför bör en vittsyftande stadsagenda tas fram där medel tydligare avsätts för stadsfrågor, samtidigt som stadsmyndigheter spelar en större roll för att utforma och genomföra stadsutvecklingsstrategier. Stadsåtgärder, avsatta medel och aktuella städer bör anges tydligt i programplaneringshandlingarna.⁴⁸

En annan fråga som i någon mån skulle kunna kopplas till bostadspolitiska frågor är utvecklingen av perifert belägna glesbygder. Här lyfter man särskilt sambandet mellan stad och landsbygd.

Rapporten har visat att geografiska och demografiska förhållanden ibland kan förvärra utvecklingsproblemen. Detta gäller särskilt de yttersta randområdena, men även de nordligaste extremt glesbefolkade regionerna samt öar, gränsöverskridande regioner och bergsbygder, vilket uttryckligen anges i Lissabonfördraget. Det torde bli nödvändigt att ta fram målinriktade bestämmelser för dessa förhållanden utan att man för den skull i onödan inför nya instrument och program. Territoriell sammanhållning förutsätter också att man tar hänsyn till kopplingar mellan stad och landsbygd när det gäller tillgång till infrastruktur och tjänster av hög kvalitet till rimlig kostnad, och problem i regioner med en hög ansamling av socialt marginaliserade grupper.⁴⁹

⁴⁶ http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/index_sv.htm

⁴⁷ KOM(2010) 642/3 Slutsatserna i den femte rapporten om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning: sammanhållningspolitikens framtid {SEK(2010) 1348}. Se även http://ec.europa.eu/regional_policy/cohesion_report

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

Pengar till nationella och regionala myndigheter

Ett annat förslag i *Den femte sammanhållningsrapporten* är att en viss procentuell andel av sammanhållningsmedlen ska öronmärkas för nationella och regionala myndigheter, och beviljas på basis av kvaliteten på deras program och på hur väl dessa framskrider.

Samråd inför lagstiftning om framtida sammanhållningspolitik

I rapporten bjuder kommissionen in till ett offentligt samråd som pågår till den 31 januari 2011. Alla berörda parter har möjlighet att lämna synpunkter på de frågor som tas upp i rapporten, till exempel:

- Hur kan sammanhållningspolitiken bedrivas med större hänsyn till den särskilda betydelsen av städerna och av områden med speciella geografiska förhållanden i utvecklingsprocesser samt till framväxten av makroregionala strategier?
- Hur kan man förbättra partnerskapsprincipen och de lokala och regionala intressenternas, arbetsmarknadsparternas och civilsamhällets medverkan?

Den 31 januari–1 februari 2011 hålls det femte sammanhållningsforumet i Bryssel, där man har ytterligare ett tillfälle att diskutera de riktlinjer och förslag som presenteras i rapporten. Efter att EU:s nya budget har antagits kommer EU-kommissionen att lägga fram förslag till lagstiftning om den framtida sammanhållningspolitiken. Detta förväntas ske senast sommaren 2011.⁵⁰

Strukturfondsmedel till bostäder och stadsförnyelse

Strukturfonderna står för en stor del av EU:s budget och är det viktigaste instrumentet för att genomföra EU:s sammanhållningspolitik. Syftet är att minska skillnader i utvecklingsnivå mellan olika regioner och medlemsstater. Större delen av fondmedlen går till de fattigaste länderna i EU och det är endast i mindre utsträckning som pengarna går till bostadsrelaterade insatser eller insatser för urban utveckling. Men under de senaste åren har det flera gånger varit uppe till diskussion dels att kunna använda fondmedel till bostadsrelaterade insatser, dels att i dessa delar utvidga tillämpningen till att gälla även de ursprungliga, rikare, medlemsstaterna. Och så har också skett; EU har successivt breddat området för vad pengarna kan användas till men medlemsstaterna avgör själva vad man vill prioritera.

Främja lokala initiativ om stadsförnyelse

I december 2010 publicerades kommissionens meddelande om en europeisk plattform mot fattigdom och social exkludering. Med hänvisning till *Den femte sammanhållningsrapporten* aviserar kommissionen där att man kommer att lägga fram förslag om att förenkla för lokala grupper att

Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (**ERUF**) syftar till att minska den regionala obalansen inom EU när det gäller ekonomiska och sociala förhållanden. ERUF finansierar insatser inom infrastruktur, sysselsättning, lokal och regional utveckling.

Europeiska socialfonden (**ESF**) ska förbättra sysselsättningsmöjligheterna, främja hög sysselsättning samt skapa fler och bättre arbeten.

⁵⁰ http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/index_en.htm

få tillgång till strukturfondsmedel och att främja lokala initiativ, även när det gäller stadsförnyelse.⁵¹

Energiåtgärder vid upprustning av utsatta bostadsområden

Sedan 2009 har även de ursprungliga medlemsstaterna möjlighet att använda medel ur den europeiska utvecklingsfonden till åtgärder för förbättrad energieffektivitet och användning av förnybar energi i bostäder. I Sverige har man dock inte mött upp med de följdbeslut som krävs för att enskilda kommuner eller bostadsföretag ska kunna gå in med sådana ansökningar.⁵²

Bostadsinsatser för marginaliserade befolkningsgrupper

Enligt beslut i Europaparlamentet och Rådet i maj 2010 utvidgades stödberättigandet för bostadsinsatser till att gälla dels insatser inom ramen för en integrerad stadsutvecklingsinsats i områden som hotas av förslumning eller social utslagning, dels insatser som görs inom ramen för en integrerad insats till förmån för marginaliserade befolkningsgrupper. Den förra typen av stöd – till förslummade områden – avser enbart de nyare medlemsstaterna, medan den senare – stödet till marginaliserade grupper – ska kunna gå till *alla* medlemsstater.

Även på landsbygden och till ersättning av hus

Beslutet innebär också en utvidgning i så måtto att stöd ska kunna gå till landsbygd och till att ersätta bristfälliga hus. En av utgångspunkterna för kommissionens motivering var att erfarenheten visat att villkoren för berättigande till stöd inte helt motsvarade de faktiska behoven. Stödet gällde nämligen bara bostadsinsatser inom ramen för utvecklingen av *stadsområden* och i form av *reovering av befintliga bostäder*. Bidrag till bostadsinsatser på landsbygden eller till ersättning av mycket dåliga hus i stads- eller landsbygdsområden var alltså inte berättigade till stöd.

Insatserna ska kunna avse dels reovering av gemensamma utrymmen i flerbostadshus och dels reovering och ändrad användning av hus som ägs av myndigheter eller ideella aktörer för att användas som bostäder för låginkomsthushåll eller personer med särskilda behov.⁵³ Parlamentet tryckte särskilt på att detta ska gälla *alla* medlemsländer:

Fattiga samhällsgrupper i samtliga EU-länder ska få hjälp att reovera eller ersätta sina hus genom regionstöd. /.../ Pengar från fonden ska användas till att reovera hus av mycket låg standard eller ersätta dem med nya. De antal fall som skulle kunna vara berättigade till stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden är dock mycket begränsade. /.../ Syftet med lagen är att omfatta alla länder inom EU som har "marginaliserade befolkningsgrupper". /.../ en tänkbar målgrupp är romer, den största fattiga folkgruppen i Europa.⁵⁴

⁵¹ COM(2010)758/3 {SEC(2010) 1564} The European Platform against Poverty and Social Exclusion: A European framework for social and territorial cohesion

⁵² (EG) nr 397/2009 /.../ om ändring /.../ vad gäller stödberättigande för investeringar i energieffektivitet och förnybar energi i bostäder

⁵³ (EU) nr 437/2010 /.../ om ändring /.../ vad gäller stödberättigande för bostadsinsatser till förmån för marginaliserade befolkningsgrupper

⁵⁴ Pressmeddelande från EP 2010-02-10: "Bättre bostäder för människor i samhällets utkant"

Romer en tydlig målgrupp

Romer nämns alltså speciellt, som en tänkbar målgrupp, även om andra grupper också ska kunna komma ifråga. Kommissionen hävdade i sin motivering att:

EU är alltmer angelägen om att bekämpa social utslagning, vilket inbegriper romernas speciella situation. Europaparlamentet och rådet har upprepade gånger bett kommissionen vidta åtgärder för att främja integrationen av dessa grupper, som lider av extrem fattigdom och marginalisering. Kommissionen har åtagit sig att inom ramen för strukturfonderna föreslå åtgärder som kan förbättra dessa gruppers levnadsförhållanden. Detta förslag till ändring av Eruf-förordningen återspeglar det åtagandet.⁵⁵

Som en allmän bakgrund angavs bland annat att:

Levnadsförhållandena hos befolkningsgrupper som lever i extrem fattigdom och marginalisering är för det mesta bedrövliga. Hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå, brist på färdigheter, brist på hälso- och sjukvård, brottslighet, geografisk segregering, social utslagning, rasism och vräkningar utgör tillsammans en sorglig bild som står i skarp kontrast mot Europeiska unionens viktigaste värderingar.

och man hävdade att:

Ekonomiskt stöd ur strukturfonderna kan i avsevärd utsträckning bidra till de nationella myndigheternas ansträngningar att få bukt med denna oacceptabla situation.”

Det framgår tydligt att det är huvudsakligen romer man har i åtanke, men att man inte tycker att stödet bör avgränsas så snävt. Dessutom poängteras att insatser bör ske

inom ramen för ett flerdimensionellt integrerat tillvägagångssätt som ska fastställas på nationell nivå med starka partnerskap och som tar hänsyn till aspekter som gäller utbildning, sociala frågor, integrering, kultur, hälsa, sysselsättning, säkerhet osv.⁵⁶

Bekämpning av hemlöshet

René Kneip, som är ordförande för FEANTSA, höll ett anförande på det informella bostadsministermötet i Toledo 2010, där han bland annat framhöll vikten av att strukturfonderna ska användas för att ge stöd till bekämpning av hemlöshet i medlemsländerna. Han hävdade bland annat att strukturfonderna i många länder, speciellt i öst, är en huvudsaklig källa för finansiering av åtgärder mot hemlöshet och att den senaste utvidgningen av strukturfondens tillämpningsområde kommer att få stor betydelse i det sammanhanget.

Support from the EU for member states should concentrate on: /.../

4) Ensure that the Structural Funds help member states in their efforts to address homelessness. The European Social Fund is in many countries (especially in Eastern Europe) a major source of funding for the fight against homelessness. Recently the Council decided to also open up the ERDF for housing intervention for extremely marginalised communities such as homeless people. The impact of the latter decision cannot be

⁵⁵ KOM(2009) 382 slutlig. 2009/0105 (COD) Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1080/2006 om Europeiska regionala utvecklingsfonden vad gäller stödberättigade bostadsinsatser till förmån för marginaliserade befolkningsgrupper

⁵⁶ Ibid.

underestimated. It will help member states to consider housing intervention as an important part of the solution to homelessness, which is currently not the case in the majority of EU member states - in spite of increasing evidence of the positive impact of Housing First approaches to homelessness. We would expect the role of the Structural Funds in the fight against homelessness to be maintained and if possible enlarged in the new Structural Funds regime.⁵⁷

Sverige har åtta regionala strukturfondsprogram för regional konkurrenskraft och sysselsättning samt ett samarbetsprogram för Öresund-Kattegat-Skagerrack.

De regionala strukturfonderna i Sverige

I Sverige kan medel ur den regionala utvecklingsfonden sökas under ett tjugotal olika insatsområden, varav de allra flesta är inriktade på näringsliv, sysselsättning, innovation, företagande etc. Men ett par av dem gäller bostads- eller stadsutvecklingsfrågor.

Stadsutvecklingsprojekt i Göteborg och Malmö

I region Västsverige finns ett insatsområde som heter *Hållbar stadsutveckling*, där nio projekt, inklusive förstudier, har beviljats stöd. I samtliga fall är Göteborgs kommun stödmottagare. Tre av dem pågår fortfarande (dec 2010). Dessa är *Tillväxt Biskopsgården*, som fått 18,8 miljoner kronor, *Centrumutveckling i partnerskap* (8,7 miljoner kronor) och *Tillväxt Kviberg* (2,7 miljoner kronor).⁵⁸

I region Skåne-Blekinge finns ett insatsområde som kallas *Särskilda storstadsinsatser*. Inom detta har 17 ansökningar beviljats – alla gäller Skåne och i nio fall är det Malmö kommun som är stödmottagare. Det gäller till exempel *Hållbar stadsomvandling Malmö – Fokus Rosengård*, som fått 28 miljoner kronor, *SÖM: Fosie* (13,6 miljoner kronor) och *Ekologisk omställning av efterkrigstidens bostadsbebyggelse* (8,7 miljoner kronor). Region Skåne har fått 25,4 miljoner kronor till projektet *Malmö nya Medier*.⁵⁹

Inom det gränsregionala samarbetsprogrammet Öresund-Kattegat-Skagerrak återfinns dessutom tre projekt som anknyter till bostads- eller stadsutvecklingsfrågor. Lunds Universitet har erhållit drygt 468 000 euro till ett projekt kallat *Hållbara boplatser i Öresundsregionen*. Ålborgs kommun har fått 348 000 euro för *Strategier for byudvikling i mellemstore nordiska kunskabsbyer* och Göteborgs kommun har fått drygt 18 000 euro för *SMS - Sociala aspekter och medborgardialog i stadsplaneringen*.

Slutligen kan nämnas att inom insatsområdet *Storstadens innovativa miljöer* fick Stockholms läns landsting år 2009 ett bidrag på 100 000 kronor för en förstudie kallad *Aktörssamverkan för boendesocial integration*.

⁵⁷ Anförande av René Kneip, FEANTSA President: The EU can act on Homelessness and Housing Exclusion, Brussels, 5th May 2010

⁵⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/projektbanken>

⁵⁹ Ibid.

Stadsutveckling/Urbanpolitik

Stadsutveckling eller urbanpolitik saknas – liksom bostadspolitik – bland de politikområden som EU explicit ägnar sig åt. Inte desto mindre förekommer det visst samarbete inom detta område.

Informellt bostadsministermöte i Toledo

Det informella bostadsministermötet i Toledo 21 juni 2010 hade fokus på upprustningen av det befintliga bostadsbeståndet. En av utgångspunkterna för Ministrarnas slutliga kommuniké var att nationell bostadspolitik kan utgöra ett viktigt område för samverkan med EU-program som syftar till att främja social integration och hållbar ekonomisk utveckling. En annan var att även om det råder delade meningar bland medlemsstaterna om användningen av ERUF-medel för upprustning av bostäder i framtiden så har de flesta av de ursprungliga EU-länderna använt sig av denna möjlighet. Vidare att EU har världens äldsta befolkning, något som ställer särskilda krav på renovering, upprustning och ombyggnad av det befintliga bostadsbeståndet.

Ministrarna uppmanar medlemsstaterna att i samband med nationella program för upprustning av det befintliga bostadsbeståndet lägga speciell tonvikt vid förbättringar av energieffektiviteten och användande av förnybar energi samt vid att öka anpassningsförmågan inför klimatförändringar. Man bör också sträva efter att utforma och tillämpa sådana program på ett sätt så att de underbygger en social sammanhållning, så långt möjligt tar hänsyn till individuella behov och särskilt uppmärksammar de mest sårbara grupperna. Ett integrerat angreppssätt förespråkas – så att upprustning, renovering och ombyggnad sker inom ramen för en övergripande strategi för stadsutveckling, där man samordnar ekonomiska, sociala och miljömässiga insatser. Det gäller också att tillämpa flernivåstyrning och medborgardeltagande.

Stöd till bostäder för marginaliserade grupper

Ministrarna uppmanar kommissionen att utvidga tillämpningen av strukturfonderna till boendeåtgärder för marginaliserade grupper, men samtidigt att den bör ta hänsyn till meningskiljaktigheterna bland medlemssta-

Integrerad stadsutveckling, **integrated urban development** lanserades redan i början av 1990-talet i samband med projekt för förnyelse i eftersatta stadsdelar. Begreppet refererar till behovet av att koppla samman insatser i den fysiska miljön, som upprustning av bostadsbeståndet och infrastruktursatsningar, med åtgärder för att främja ekonomisk utveckling och social sammanhållning i områdena. Tanken var att försöka få till ett helhetsgrepp om den fysiska, ekonomiska och sociala dimensionen av stadsutveckling.

Senare har begreppet även fått omfatta *vertikal integrering*, mellan olika nivåer av beslutsfattande.

Källa: URBACTs webbplats.

terna om användandet av strukturfonderna till renovering och upprustning, sociala bostäder och energiåtgärder.

Analys av hinder för renovering genom statsstödsreglerna

Ministrarna uppmanar också kommissionen att snarast genomföra en analys av vilka hinder för renovering av bostadsbeståndet som kan uppstå genom EU:s procedurer för kontroll av statsstöd.⁶⁰

Toledodeklarationen – integrerad stadsförnyelse

Den 22 juni, dagen efter bostadsministermötet, 2010 hölls ett informellt ministermöte för de ministrar som ansvarar för urban utveckling. Huvudtemat var *integrerad stadsförnyelse* (Integrated urban regeneration). Ministrarna enades om en ”Toledo declaration”, där man pekade på behovet av att främja en smartare, mer hållbar och socialt inkluderande stadsutveckling i europeiska storstadsregioner, samt större och mindre städer.⁶¹

De uttalanden som görs i deklarationen innebär att *integrerad stadsutveckling* (se rutan ovan) lyfts fram, och man finner det angeläget att etablera en mer långtgående gemensam definition eller beskrivning av innebörden av detta förhållningssätt.

När det gäller de utmaningar som Europas städer står inför poängteras bland annat vikten av medborgarnas delaktighet i utvecklingen, liksom av samverkan med berörda aktörer. Med hänvisning till bostadsministrarnas informella möte dagen innan, poängteras att bostadsstocken behöver uppdateras och att man behöver uppmärksamma eftersatta bostadsområden i sitt sammanhang av staden som helhet. Stadsplanering kan fungera som en lämplig policy-hävstång för att integrera miljömässiga, sociala och ekonomiska mål. *Integrerad stadsförnyelse* (Integrated Urban Regeneration) har, slår man fast, en strategisk roll som en del av en vidare utvecklingsprocess, refererad till som *integrerad stadsutveckling* (Integrated Urban Development).

I Toledodeklarationen tar man också upp implementeringen av det europeiska verktyget för hållbar stadsutveckling (RFSC, se nedan). Detta verktyg menar man ska kunna vara till hjälp för i synnerhet små och medelstora städer när det gäller att utveckla mer integrerade strategier och projekt för hållbar stadsutveckling. Ministrarna godkände en första prototyp för verktyget och beslöt att låta verktyget testas av ett antal europeiska städer.

Europeisk handlingsplan för stadsutveckling

Ministrarna slår vidare fast att Lissabonfördraget för med sig ett ökat behov av samordning mellan de tre på varandra följande ordförandeskap som är aktuella vid ett givet tillfälle. Inriktningen ska vara att så småningom ta fram ett gemensamt arbetsprogram, eller en ”Europeisk handlingsplan för stadsutveckling” (European Urban Agenda), något som man menar behöver mogna fram gradvis. Ministrarna åtog sig bland annat att stödja och uppmuntra att den urbana dimensionen av sammanhållnings-

⁶⁰ Final Communiqué of the 18th Informal Meeting of Housing Ministers of the European Union. Toledo, Spain, 21 June 2010

⁶¹ Toledo informal ministerial meeting on urban development declaration, Toledo 22 June 2010

politiken stärks. De anser det angeläget att den urbana dimensionen blir en naturlig del i begreppet territoriell sammanhållning. De vill också fortsätta att stödja forskning, jämförande studier och statistikutveckling samt kunskapsspridning i urbana frågor. I det sammanhanget välkomnades ett initiativ från Sverige, Belgien och Spanien att bilda en arbetsgrupp för att undersöka möjligheter och utforma strategier för att främja samordning av frågor relaterade till urbanforskning.

Leipzig-stadgan (Leipzig Charter) är en politisk överenskommelse antagen vid ett informellt ministermöte 2007. Den ger strategisk riktning för en hållbar utveckling av Europas städer.

Stadgan betonar betydelsen av **integrerad stadsutveckling**, där olika mål integreras och balanseras mot varandra.

Några områden pekas ut som den urbana politiken särskilt bör fokusera: arbetet med utanförskapsområden, förbättring och upprustning av allmänna platser, bättre och snabbare kommunikationer i och mellan städerna, modernisering av infrastrukturen med fokus på energibesparing, bättre utbildningsmöjligheter för barn- och ungdomar och yrkesutbildning för yrkesarbetare.

Källa: EUKN

Verktyglåda för integrerad stadsutveckling

Vid ett informellt ministermöte i Marseille 2008 fick Frankrike – mot bakgrund av Leipzig stadgan – mandat att leda arbetet med att ta fram ”a Reference Framework for European Sustainable Cities” (RFSC) – en europeisk referensram för hållbara städer, som ska fungera som en verktyglåda för integrerad stadsutveckling. En prototyp för detta verktyg presenterades vid mötet för ministrarna för urban utveckling i Toledo den 22 juni 2010. Det finns en särskild webbplats för RFSC, där man också kan titta på prototypen.⁶²

Prototypen ska nu testas av en rad europeiska städer och förväntas sedan kunna utvecklas vidare till slutet av 2011, varefter det färdiga verktyget ska kunna spridas under första halvan av 2012, när Danmark har ordförandeskapet. Avsikten är att den ska tillhandahållas fritt på webben, på alla EU-språk, och kunna användas på ett flexibelt sätt, utifrån lokala förutsättningar.⁶³

Den grupp, ledd av Frankrike och kommissionen, som arbetar med detta gick under 2010 ut med en särskild inbjudan för att få in 50-70 städer av olika storlek att delta för att testa första versionen av verktyget under perioden februari till augusti 2011.⁶⁴

Projektet finansieras numera av EU-kommissionen. Boverket har regeringens uppdrag att delta i arbetsgruppen. Umeå och Uppsala är med bland pilotstäderna och ska testa verktyget under 2011.

Regionkommitténs yttrande om stadsutveckling

Regionkommittén (ReK) ansåg i ett yttrande i juni 2010 att EU ska uppmärksamma den strategiska betydelsen av stadsförnyelse och se till att den urbana dimensionen ges prioritet i alla sina policyer, i syfte att ta EU ut ur den ekonomiska krisen. Man föreslog att ett särskilt initiativ tas under rubriken ”Stadsförnyelse för smarta, hållbara och inkluderande städer i EU”.

Ökad social ojämlikhet i storstäderna

ReK poängterar i yttrandet vikten av att se till att förslummande stadsdelar åter blir attraktiva platser att bo på; att man inte kan och inte får överge socialt utsatta stadsdelar, eftersom det innebär ett slöseri med mänskliga resurser, som skulle kunna tas i bruk och bidra den ekonomiska tillväxten. ReK anser att den ökade sociala ojämlikheten är den största ut-

⁶² <http://www.rfsustainablecities.eu/>

⁶³ Ibid.

⁶⁴

maningen i de flesta storstadsområden. Därför borde, menar man, det nya målet om territoriell sammanhållning i Lissabonfördraget sporra ansvariga på alla nivåer att beakta dessa skillnader inom alla sektorer som berörs av stadsutveckling, inom ramen för integrerade strategier för stadsförnyelse.⁶⁵

Kunskapsspridning om stadsutveckling genom URBACT

Nio svenska städer ingår som partners i aktuella URBACT-projekt. Det är bland annat Malmö, som ingår i projektet CoNet, inom vilket befintliga metoder för att stärka stadsdelars sociala sammanhållning undersöks. Södertälje ingår i projektet RegGov, vilket syftar till utveckling och införande av nya integrerade strategier för hållbar utveckling på stadsdelsnivå. Ett projekt som Karlskrona ingår i heter REPAIR och går ut på att utbyta erfarenheter om hur potentialen i områden och byggnader som tidigare använts för militära ändamål kan frigöras inom ramen för en hållbar stadsutveckling.⁶⁶

Bakgrund – Vad är URBACT?

URBACT är ett europeiskt program för utveckling och utbyte av kunskaper som ska främja en hållbar stadsutveckling. Inom URBACT samarbetar ett stort antal europeiska städer. Projekten fokuserar på en specifik urban fråga, det kan till exempel handla om kategoriboende, social housing eller att ta hand om kulturarvet vid stadsutveckling. URBACT möjliggör utveckling av lösningar på några av de utmaningar som det urbana samhället ställer och som städerna sedan kan omvandla utifrån sina egna förutsättningar.⁶⁷

Malmö Stad står som nationell spridningspunkt i Sverige och samverkar i detta med Centrum för urbana studier på Malmö högskola. De ger ut ett nyhetsbrev på svenska. I nätverkssamarbetet ingår även Tillväxtverket, Sveriges kommuner och landsting och EUKN.

Programmet ingår i EU:s sammanhållningspolitik och finansieras av EU, genom ERUF, och medlemsstaterna tillsammans. Möjligheten att ansöka om att få driva URBACT-projekt står öppen för städer, regioner, universitet och forskningsinstitut samt vissa typer av föreningar eller privata aktörer, men då oftast med egna medel⁶⁸.

⁶⁵ The role of urban regeneration in the future of urban development in Europe, COTER-V-005, 9 June 2010

⁶⁶ www.urbact.eu

⁶⁷ http://www.eukn.se/urbact_ndp/urbact_nationella_spridningspunkt.aspx

⁶⁸ <http://urbact.eu>

Socialpolitik

Dessa frågor hanteras av Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, DG EMPL.

De frågor som rör jämställdhet och diskriminering ligger numera på DG JUST.

Sedan 1983 har EU valt ett **årligt tema** för att öka medvetenheten om ett speciellt område hos allmänheten och de nationella regeringarna. Årens teman har varierat mycket. De bestäms flera år i förväg för att ge tid till förberedelser för europeiska och nationella informationskampanjer.

Källa: Europaparlamentets webbplats

Socialpolitiken är i EU-sammanhang förbunden med sysselsättningspolitiken och handlar mycket om att minska arbetslösheten och säkra arbetstagares sociala rättigheter. Samarbetet är inriktat på att skapa jobb och att i detta syfte få till stånd investeringar i utbildning och forskning samt sysselsättningsåtgärder. Det handlar också om att värna sociala skyddsnät. EU-medborgarna har inte bara rätt att bo och arbeta var som helst i EU utan även rätt till sociala förmåner, inte minst sjukvård, i det nya landet.⁶⁹

Lika möjligheter för alla är en av EU:s grundsatser. EU-lagstiftningen förbjuder diskriminering på grund av kön, ras eller etnisk bakgrund, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder, religion eller övertygelse. EU främjar social integration och bekämpar diskriminering och främlingsfientlighet.⁷⁰

Europeiska socialfondens medel går till att förbättra tillgången till arbete, öka arbetstagarnas och företagens anpassningsförmåga och stärka den institutionella kapaciteten i missgynnade regioner. Globaliseringsfonden kan användas för att ge enskilt stöd till arbetstagare som har förlorat sitt arbete till följd av globalisering och ökad konkurrens eller till följd av den finansiella krisen.⁷¹

Fattigdomsbekämpning

Den ekonomiska och finansiella krisen har bidragit till att lyfta de redan prioriterade frågorna om fattigdom och hemlöshet ytterligare på EU-nivå. Detta görs bland annat mot bakgrund av att man ser ett samhälle med ökade klyftor – bland annat ökar boendekostnaderna relativt sett mest för de fattigaste – och en ökad risk för hemlöshet för särskilt sårbara grupper. Frågorna om fattigdom och hemlöshet diskuteras dels utifrån en ambition om ett långsiktigt hållbart samhälle med respekt för individen, och dels

⁶⁹ http://europa.eu/pol/socio/index_sv.htm

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Ibid.

utifrån en underliggande insikt om att ekonomisk tillväxt måste vila på en social grund.

2010 – Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning

2010 var Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning. Enligt kommissionen ska detta bidra till att EU:s politiska engagemang för att utrota fattigdom och bekämpa social utestängning får en mer framträdande roll.⁷² Fokus för temaåret låg på att öka medvetenheten, intensivifiera arbetet, förstärka den öppna samordningsmetoden för social trygghet och social integration och gjuta liv i och initiera olika typer av partnerskap mellan medlemsstater, lokala och regionala myndigheter och internationella organisationer som arbetar med att bekämpa fattigdom.⁷³ Bland prioriterade områden märktes ”Att garantera en rättvis tillgång till tillräckliga resurser och tjänster, bl.a. människovärdiga bostadsförhållanden, hälso- och sjukvård och social trygghet” samt att främja aktiv integration.

I samband med slutkonferensen den 16 december gjordes ett uttalande av Ministerrådet⁷⁴. Innehållet ligger i linje med vad som stadgas i kommissionens plattform för fattigdom (se nedan). Man talar om vikten av att mobilisera alla krafter och uppmärksammar bland annat situationen för utsatta grupper. Alla ska inkluderas, inte enbart på arbetsmarknaden, utan även genom tillgången till tjänster som tillgodoser grundläggande behov, såsom bostäder.⁷⁵

Vid slutkonferensen konstaterade kommissionen att året har hållit fattigdom högt på den politiska agendan. Över 700 projekt har genomförts i 29 länder. Svenska ESF-rådet har varit svenskt genomförandeorgan. I Sverige har ett tjugotal projekt genomförts. ESF-rådet, som har ansvaret för Europeiska Socialfondens svenska program, anslår nu 200 miljoner för 2011 för att arbetet mot fattigdom ska kunna fortsätta med bibehållen kraft.⁷⁶

Minskad fattigdom – ett av fem strategiska mål i EU2020

I EU:s nya tillväxtstrategi, Europa 2020, är kampen mot fattigdom och social utestängning ett av fem strategiska mål. Nytt är att man har enats om ett kvantitativt mål om att antalet människor som lever på fattigdomsgränsen ska minska med 20 miljoner personer, vilket innebär cirka en fjärdedel. Detta understöds av att kommissionen har tagit fram en Eu-

Den öppna samordningsmetoden är en mellanstatlig metod där medlemsländerna utvärderar varandra och Kommissionen endast har en övervakande roll.

Metoden ger samarbetet mellan medlemsländerna en ram för att anpassa den nationella politiken, så att vissa gemensamma mål kan uppnås. Den öppna samordningsmetoden inom området social trygghet och social integration infördes som ett instrument i Lissabonstrategin 2000 och befästes genom införandet i Lissabonfördraget.

Europa 2020-strategin har tre övergripande sociala mål. De gäller sysselsättning, utbildning respektive fattigdom. De backas upp av tre så kallade flaggskeppsinitiativ – ”En agenda för ny kompetens och nya arbetstillfällen”, ”Unga på väg” samt ”Europeiska plattformen mot fattigdom”.

⁷² KOM(2009)73 Kommissionens årliga politiska strategi för 2010

⁷³ Europaparlamentets och rådets beslut nr 1098/2008/EG om Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning (2010)

⁷⁴ Ministerrådet för Sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor

⁷⁵ Council Declaration on The European Year for Combating Poverty and Social Exclusion: Working together to fight poverty in 2010 and beyond 3053rd EMPLOYMENT, SOCIAL POLICY HEALTH and CONSUMER AFFAIRS Council meeting Brussels, 6 December 2010

⁷⁶ Se vidare: www.temafattigdom.se

ropeisk plattform mot fattigdom⁷⁷. I den har kommissionen identifierat fem områden inom vilka insatser ska sättas in:

- Åtgärder på alla politikområden för att bekämpa fattigdom och utestängning (Initiativet ska bland annat förbättra tillgången till arbetsmarknad, social trygghet, hälso- och sjukvård, bostäder och utbildning)
- Ökad och effektivare användning av EU-fonderna till stöd för social inkludering (Integrerade ansatser till bland annat ”urban areas” ska underlättas genom att ESF kopplas till ERDF)
- Evidensbaserade socialpolitiska innovationer (Användning av vetenskapliga metoder för att pröva och bedöma politiska innovationer)
- Samarbete med den sociala ekonomin för att ta vara på dess potential (Samordna olika nivåer och hitta nya samarbetspartners, inklusive de som är direkt berörda)
- Stärkt politisk samordning mellan medlemsstaterna (kommissionen kommer med en rapport om utvecklingen av den öppna samordningsmetoden under 2011)

Enskilda initiativ som kan förväntas från kommissionen under åren 2011-2015 listas i ett åtföljande arbetsdokument⁷⁸. EU-kommissionen har även tagit fram tio riktlinjer som ska vara vägledande för de reformer som krävs på nationell nivå för att de överordnade målen i Europa 2020-strategin ska uppnås. Riktlinje 10 berör hur medlemsstaterna ska främja social delaktighet och bekämpa fattigdom. Fokus ligger på utökade sysselsättningsmöjligheter, allas tillgång till tjänster av god kvalitet, effektiva åtgärder mot diskriminering samt förstärkning av sociala trygghetssystem med inriktning på utsatta grupper. Det står inget konkret om bostäder eller stadsutveckling⁷⁹.

I samband med att Europa 2020-strategin lanserades angav kommissionären för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, László Andor, att bekämpandet av fattigdom och hemlöshet kommer att vara en topprioritet för det kommande årtiondet. Frågan lyfts mot bakgrund av den internationella ekonomiska och finansiella krisen, som slår särskilt hårt mot de mest sårbara. Bland dem märks hemlösa, kvinnor, invandrare, romer och andra etniska minoriteter, ungdomar och personer med funktionsnedsättning. Särskilda initiativ aviseras för att komma tillrätta med dessa gruppers specifika situation.

Vid öppnandet av FEANTSAS kampanj ”Ending homelessness is possible!” kommenterade kommissionären krisen och bostadsmarknaden så här:

“The current crisis aggravates the problem and highlights the crucial importance of housing — both for people’s welfare and living conditions and for the way our economies function overall. Over the last decade, rising house prices and growing housing-related debt have helped undermine the financial system. Greater social and

Lästips:

”A Social Inclusion Roadmap for Europe 2020”, som tagits fram för det belgiska ordförandeskapet och inom det europeiska tematåret, ger en översikt över vad som händer på EU:s sociala agenda, bland annat inom hemlöshet.

”Europe 2020. Towards a more social EU?” Marlier, E., Natali, D. (eds.) 2010

Fattigdomsgränsen

Enligt EU är den som har en inkomst lägre än 60 procent av landets medianinkomst i riskzonen för fattigdom. Enligt denna definition räknar man med att cirka 80 miljoner människor i EU lever under fattigdomsgränsen.

⁷⁷ KOM(2010)758/3. Den europeiska plattformen mot fattigdom och social utestängning: en europeisk ram för social och territoriell sammanhållning

⁷⁸ SEC(2010)1564

⁷⁹ (2010/707/EU) Rådets beslut av den 21 oktober 2010 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik

housing inequality, new forms of housing deprivation and often more and more homelessness have had a major adverse impact on the living conditions of the most vulnerable.”

Social integration

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK eller eng. EESC) är ett rådgivande organ till kommissionen m.fl. och fungerar som en bro mellan EU och civila organisationer.

EESK:s yttrande om social integration

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén behandlar i ett yttrande, som kommissionen har begärt, flera olika faktorer som rör social integration, varav en är bostäder. Kommittén förordar bland annat samordning och samarbete på nationell och lokal nivå vad gäller bostäder, inte minst för att förbättra möjligheterna för dem som har svårt att hävda sig på bostadsmarknaden. Kommittén rekommenderar vidare att medlemsstaterna garanterar likabehandling när det gäller boende och att mekanismer för att förhindra vräkning utformas, i synnerhet när det gäller olika sårbara grupper. Kommittén anser att EU:s befintliga ekonomiska instrument ska stärkas med avseende på följande: Program för anständiga bostäder till ett rimligt pris, program som stöder utveckling av alternativa bostadslösningar och försöksprojekt för nya typer av sociala bostäder i partnerskap med lokala myndigheter, det civila samhället och sociala investerare.⁸⁰

Fokus på hemlöshet

I den europeiska plattformen mot fattigdom uppmärksammas hemlöshet och undermåliga bostäder som de mest extrema formerna av fattigdom och social utestängning. Det anges vidare att utveckling av lämpliga, integrerade insatser för att både förebygga och motverka hemlöshet kommer att vara en viktig del av EU:s strategi för social inkludering. Under 2011 och 2012 kommer kommissionen att arbeta med att kartlägga metoder och sätt att fortsätta med arbetet om hemlöshet och undermåliga bostäder, med hänsyn tagen till resultaten av konsensuskonferensen i december 2010 (se nedan).

We are working hard on the problem of homelessness and housing exclusion. We understand the problem better, we will soon have much better data, and we have developed a shared determination to tackle homelessness and housing exclusion.⁸¹

När det gäller tillgången till hemlöshetsstatistik lyfts den folkräkning som ska genomföras inom EU 2011 som ett unikt tillfälle att samla in data om hemlöshet på EU-nivå.

Hemlöshet prioriterat inom det europeiska fattigdomsåret

De hemlösas behov erkändes också som en prioriterad fråga inom det europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning. Ett flertal av de projekt som förts inom ramen för fattigdomsåret hade koppling till hemlöshet, såväl i Sverige som på Europeanivå.

Trycket mot kommissionen och medlemsstaterna att agera har ökat med anledning av det europeiska temaåret. Det handlar om olika krav på

Samtliga medlemsländer ska under 2011 genomföra en **folk- och bostadsräkning**. Detta ska enligt förordning 763/2008 om folk- och bostadsräkningar ske vart tionde år.

Sverige kommer att hämta uppgifter om befolkning och bostäder från register.

⁸⁰ 2010/C 128/03

⁸¹ Kommissionär László Andor talar på en konferens i EU-parlamentet 14 april 2010

FEANTSA:s mål:

Alla ska ha en säng att sova i

Ingen ska bo i en nödbostad längre än nödvändigt

Ingen ska bo i en övergångsbostad längre än vad som krävs för att kunna flytta vidare utan problem

Ingen ska lämna en institution utan att ha någonstans att bo

Ingen ung människa ska bli hemlös till följd av övergången till ett självständigt liv

"Bostad först modellen"

utgår ifrån tanken om att ett permanent, tryggt boende är grundläggande för att människor ska kunna leva ett gott liv. Den hemlöse personen erbjuds en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden och får parallellt det stöd han eller hon kan behöva för att komma tillrätta med eventuella andra problem.

Källa: Socialstyrelsen

En **"konsensuskonferens"** kan beskrivas som en offentlig utfrågning där en jury är ålagd att utvärdera ett socialt kontroversiellt ämne.

Experter inom området tillhandahåller bevis till juryn och juryn har möjligheten att ställa frågor innan bevisen utvärderas enskilt och en resultatrapport skrivs.

Konsensuskonferenser är ett verktyg som används för att komma vidare i frågor där utvecklingen blockeras av en brist på konsensus.

åtaganden från EU och medlemsstaternas sida – bland annat förnyade Europaparlamentet i en skriftlig förklaring i september 2010 sin uppmaning från 2008 att Rådet ska ingå ett åtagande om att avskaffa "street homelessness" till 2015 – och på EU-institutionerna att fortsätta utveckla gemensamma indikatorer och definitioner av hemlöshet och vidare stödja medlemsstaterna i att ta fram nationella strategier och bereda möjligheter för dem att utbyta bästa praxis. Europaparlamentet uppmanar i nämnda förklaring även kommissionen att ta fram en ambitiös hemlöshetsstrategi och stöder vidare de målformuleringar som har tagits fram av FEANTSA.

Så många som 391 Parlamentsledamöter undertecknade den skriftliga förklaringen, vilket ses som en tydlig signal till kommissionen att utveckla ett europeiskt ramverk inom vilket nationella/regionala/lokala hemlöshetsstrategier kan utvecklas⁸².

Regionkommitténs initiativyttrande om hemlöshet

Regionkommittén antog i oktober 2010 på eget initiativ ett yttrande om hemlöshet. Regionkommittén anser bland annat att bostäder av god kvalitet och till rimliga kostnader är ett grundläggande behov och en rättighet och uppmanar kommissionen att se över hur en princip om rätt till rimliga boendeförhållanden skulle kunna utformas. Kommittén lyfter vidare de lokala och regionala myndigheternas betydelsefulla roll när det gäller att agera mot hemlöshet, men vill se en mer samordnad insats på europeisk nivå med integrerade åtgärder. Man efterlyser en samlad politik för fysisk stadsplanering, bostadsbyggande och sociala frågor, där flera olika myndigheter tar ett delat ansvar, liksom ett mer aktivt stöd från EU-institutionerna. Regionkommittén anser vidare att bekämpandet av hemlöshet måste bli en av prioriteringarna i EU:s åtgärder för den sociala inkluderingspolitiken. Kommittén lyfter även de goda resultaten som "Bostad Först"-modellen uppvisat.

Den europeiska konsensuskonferensen om hemlöshet

Det belgiska ordförandeskapet har prioriterat hemlöshetsfrågan och bland annat arrangerat en konsensuskonferens i december 2010 om hemlöshet inom ramen för det Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning. Konferensen var upplagd kring sex identifierade nyckelfrågor kring vilka konsensus saknas.

- What does homelessness mean?
- Ending homelessness: a realistic goal?
- Are housing led policy approaches the most effective methods of preventing and tackling homelessness?
- How can meaningful participation of homeless people in the development of homelessness policies be assured?
- To what extent should people be able to access homeless services irrespective of their legal status and citizenship?
- What should be the elements of an EU strategy on homelessness?

⁸² <http://www.habitact.eu/>

Tre experter på hemlöshet var utsedda att svara på varje fråga. Under konferensen frågades dessa ut av en ”expertjury”⁸³ och av konferensdeltagarna. Utifrån vad som framkom under konferensen och forskningsunderlag⁸⁴ ska en expertjuryn försöka nå den konsensus som saknas. Detta ska presenteras i en rapport som är tänkt att tjäna som en grund för en utveckling av hemlöshetsfrågorna på EU-nivå och klargöra EU:s roll när det gäller att förenkla och utveckla effektiva strategier för att bekämpa hemlöshet.⁸⁵ Rapporten ska komma i januari 2011.

Integrerade hemlöshetsstrategier – uppmaning till medlemsstaterna

I kommissionens och rådets Gemensamma rapport om Socialt skydd och Social integration för 2010 uppmanas medlemsstaterna att ta fram integrerade hemlöshetsstrategier, som kombinerar ekonomiskt stöd med effektiv reglering och en välfungerande socialtjänst och som omfattar bland annat boendet⁸⁶. Fokus bör ligga på:

- Förebyggande åtgärder
- Från provisoriska insatser till permanenta lösningar
- En “Bostad först”-ansats
- Förbättrad “governance” (starkt ledarskap av ansvarig offentlig myndighet, effektivt deltagande av alla berörda intressenter och konsensus om den överenskomna strategin)

Åtgärder som förbättrar såväl boendekvalitet som köpkraft kopplat till boendet (inklusive boenderelaterade stöd) och ett ökat utbud av “social and public housing”, uppmuntras.⁸⁷

Bakgrund: Samarbetet inom hemlöshetsfrågan i korthet

Frågor som rör hemlöshet har fått en allt mer framskjuten position inom det europeiska samarbetet. FEANTSAS ordförande René Kneip uttryckte det så här i maj 2010:

From the start of the Lisbon strategy there has been a clear progression from no attention paid to homelessness, to some concern, to becoming priority issue, to a call for some action, and finally to a call for strategic action.⁸⁸

Frågan om hemlöshet har lyfts fram inom ramen för den socialpolitiska öppna samordningsmetoden, via medlemsstaternas nationella handlingsplaner för social integration och de årliga Gemensamma rapporterna

⁸³ Sju personer som är välrenommerade inom det sociala området, men som inte arbetar med hemlöshetsfrågor.

⁸⁴ Bland annat ’Homelessness and Homeless Policies in Europe: Lessons from Research’ sammanställd av FEANTSA och med artiklar av bl a Volker Busch-Geertsema, William Edgar, Eoin O’Sullivan, Nicholas Pleace

⁸⁵ Kommissionens bakgrundsmaterial till konsensuskonferensen om hemlöshet

⁸⁶ 6500/10 Kommissionens och Rådets Draft Joint Report on Social Protection and Social Inclusion 2010

⁸⁷ Homelessness and Housing Exclusion. Kommissionens Bakgrundsmaterial till konsensuskonferensen om hemlöshet.

⁸⁸ Tal den 5 maj 2010 “The EU can act on homelessness and housing exclusion”

om socialt skydd och social integration⁸⁹ som tas fram av Kommittén för socialt skydd (inom Ministerrådet) och kommissionen.⁹⁰

2009 var hemlöshet och utestängning på bostadsmarknaden tema för den socialpolitiska öppna samordningen. Enligt László Andor, kommissionär för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, innebär detta att betydande framsteg gjordes i kampen mot hemlöshet. Han menar att kunskapsbasen växte samt att den ökade kunskapsdelningen bidrog till att göra EU:s insatser effektivare⁹¹. I slutet av 2009 kom också ”The EU Network of Independent Experts on Social Inclusion” med en rapport⁹² innehållande rekommendationer för hur EU-samarbetet kan utvecklas i fråga om hemlöshet. Bland annat för man fram att hemlöshet bör ses som en integrerad del av den vidare strategin för socialt skydd och social integration, liksom att det behövs formellt antagna gemensamma definitioner av hemlöshet, samt ett gemensamt ramverk för att mäta, övervaka och rapportera utvecklingen i medlemsstaterna. FEANTSAS definition ETHOS⁹³ börjar bli spridd bland medlemsstaterna och skulle enligt rapporten kunna fungera som en utgångspunkt.

2009 bildades också HABITACT, ett europeiskt utbytesforum för *lokala* strategier på hemlöshetsområdet. I dagsläget ingår tretton städer, men målet är att nätverket ska inkludera en stad från varje medlemsland 2011⁹⁴. Från Sverige ingår Göteborg. Erfarenhetsutbytet sker bland annat genom seminarier, studiebesök och så kallade peer reviews.⁹⁵

Peer reviews används även som ett instrument inom den socialpolitiska öppna samordningsmetoden i syfte att underlätta ömsesidigt lärande på *nationell* nivå. Varje peer review har då ett land som värd. Värderlandet kan välja att presentera en ”good practice”, exempelvis ett aktuellt program eller en policyreform, och få det utvärderat av de andra länderna, experter från kommissionen och relevanta intresseorganisationer. Värdskapet kan även nyttjas till att inhämta information och expertis, exempelvis inför en större reform inom området. Under 2010 har Sverige bland annat deltagit i Finlands peer review ”The Finnish National Programme to reduce long-term homelessness” och Tysklands ”Achieving quality long-term care in residential facilities”. Senast Sverige stod som värd för en peer review var 2007.⁹⁶

⁸⁹ De gemensamma rapporterna visar på de framsteg som gjorts inom ramen för den socialpolitiska öppna samordningsmetoden, föreslår prioriteringar och presenterar goda exempel och innovativa ansatser av gemensamt intresse för medlemsstaterna.

⁹⁰ Se t.ex. boken ”A Social Inclusion Roadmap for Europe 2020” som ägnar ett kapitel åt de lärdomar om hemlöshet och utestängning på bostadsmarknaden som gjorts inom ramen för den socialpolitiska öppna samordningsmetoden.

⁹¹ László Andors tal 10/236 vid konferensen ”Mutual learning on active inclusion and homelessness” den 6 maj 2010

⁹² Homelessness and housing exclusion across EU Member States. Analysis and suggestions on the way forward (2009)

⁹³ European Typology on Homelessness and Housing Exclusion. Se: <http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/EN.pdf>

⁹⁴ <http://www.habitact.eu>

⁹⁵ Kollegial fackgranskning (fr. eng. ”granskning av likar”) (Nationalencyklopedin)

⁹⁶ <http://www.peer-review-social-inclusion.eu/peer-reviews/2010>

MPHASIS inspirerar svensk hemlöshetskartläggning

Kommissionen finansierade, via Generaldirektoratet för Sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter, samarbetsprojektet MPHASIS⁹⁷, som höll sin avslutande konferens i slutet av 2009. Socialstyrelsen i Sverige tar med sig de erfarenheter som man fick genom att delta i projektet. Den hemlöshetskartläggning som planeras inför 2011 är starkt påverkad av MPHASIS. Uppfattningen är att många av länderna som var med i projektet utvecklade kunskap på området, vilket man tror kommer att visa sig på sikt. Kunskapen hålls också levande genom FEANTSA:s arbete, säger Annika Remaues, utredare på Socialstyrelsen och projektledare för hemlöshetsstrategin.

FEANTSA är en europeisk paraplyorganisation för nationella organisationer som arbetar med hemlösa.

Dess främsta mål är att förhindra och lindra fattigdom och motverka social utestängning av människor som hotas av eller som lever i hemlöshet.

Det sker genom att uppmuntra och underlätta samarbete mellan alla relevanta aktörer som bekämpar hemlöshet i Europa.

FEANTSA finansieras av EU-kommissionen.

FEANTSA:s kampanj "Ending homelessness is possible!"

Inom ramen för det europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning har FEANTSA bedrivit kampanjen "*Ending homelessness is possible!*". Med kampanjen har man velat uttrycka att hemlösheten i Europa kan och ska utrotas. Som en del av kampanjen har fem mål förts fram:

- Alla ska ha en säng att sova i
- Ingen ska bo i en nödbostad längre än nödvändigt
- Ingen ska bo i en övergångsbostad längre än vad som krävs för att kunna flytta vidare utan problem
- Ingen ska lämna en institution utan att ha någonstans att bo
- Ingen ung människa ska bli hemlös till följd av övergången till ett självständigt liv⁹⁸

Dessa mål har sedan lyfts i Europaparlamentets skriftliga förklaring om en EU-strategi för hemlöshet som antogs i december 2010. Därtill har en handbok med goda europeiska exempel på hur man arbetar mot hemlöshet tagits fram som en del av kampanjen.⁹⁹ FEANTSA var medarrangör på konsensuskonferensen om hemlöshet som hölls under det belgiska ordförandeskapet.

⁹⁷ Mutual Progress on Homelessness through Advancing and Strengthening Information Systems.

⁹⁸ Översättningen i Europaparlamentets skriftliga förklaring 0061/2010

⁹⁹ FEANTSA. Ending Homelessness. A Handbook for Policy Makers (2010)

Migrationspolitik

Dessa frågor behandlas av Generaldirektoratet för Inrikes frågor, Home Affairs (DG HOME).

De frågor som tidigare hanterades av Generaldirektoratet för Rättvisa, frihet och säkerhet ligger nu på Generaldirektoratet för Inrikes frågor respektive Generaldirektoratet för Rättsliga frågor.

I och med det har portföljen för rättsliga och inrikes frågor delats upp på två kommissionärer. Migrationsfrågorna hanteras av Cecilia Malmström.

EU-medborgarna har rätt att resa, arbeta och bo varsomhelst inom EU. År 2008 antogs en europeisk pakt för invandring och asyl. Syftet är att organisera den lagliga invandringen, så att man både uppmuntrar integration och tar hänsyn till varje enskilt EU-lands prioriteringar och behov. Kontrollen av EU:s yttre gränser ska bli mer effektiv. EU försöker också bygga upp partnerskap med ursprungs- och transitländerna för att förbättra levnadsvillkoren i de länder som människor flyr från.¹⁰⁰

Unionen kommer under de närmaste åren att fokusera sina insatser inom detta område på att främja ”medborgarens Europa” och se till att medborgaren kan dra full nytta av den europeiska integrationen.

I Lissabonfördraget fastställs att medlemsländerna ska utveckla en gemensam invandrings- och asylpolitik. En gemensam migrationspolitik utformas på grundval av nya och flexibla bestämmelser om lagliga invandras rätt till inresa och vistelse. I korthet är detta en anpassning till den ökade rörligheten och behoven på de nationella arbetsmarknaderna. Viktiga mål är att maximera de positiva verkningarna av invandringen till fördel för alla berörda, stärka unionens konkurrenskraft och möta den demografiska utvecklingen.¹⁰¹

I och med Lissabonfördraget tas beslut med kvalificerad majoritet i Ministerrådet istället för med enhällighet som tidigare. Lagförslag måste även godkännas av EU-parlamentet, som genom Lissabonfördraget har fått medbeslutanderätt inom området.

Handlingsplan för genomförandet av Stockholmsprogrammet

Stockholmsprogrammet för ett ”öppet och säkert Europa i medborgarnas tjänst och för deras skydd” antogs under det svenska ordförandeskapet i december 2009. I april 2010 kom kommissionens femåriga handlingsplan för programmets genomförande¹⁰².

¹⁰⁰ http://europa.eu/pol/justice/index_sv.htm

¹⁰¹ KOM(2010)171 Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet

¹⁰² Ibid.

Direktiv om villkor för säsonganställda föreslås

I handlingsprogrammet listas konkreta åtgärder och en tidplan för när de ska genomföras. Inom migrationsområdet har kommissionen bland annat lagt fram ett förslag till direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse, för säsonganställning¹⁰³. Det gäller bland annat tillgång till bostad och i artikel 14 uttrycks medlemsstaternas skyldighet:

(att) kräva av arbetsgivare som anställer säsongarbetare att dessa styrker att den anställde kommer att få tillgång till en bostad med lämplig standard. Om det åligger säsongarbetare att betala hyra för sådant boende, får hyreskostnaderna inte vara orimliga i förhållande till deras ersättning.

Syftet är att motverka exploatering av säsongarbetare från tredjeländer och skydda deras säkerhet och hälsa.

Blåkortsdirektivet införs 2011

Ett direktiv som syftar till att underlätta inresa och vistelse för högkvalificerad arbetskraft (det så kallade blåkortsdirektivet) lades fram av Ministerrådet i maj 2009 och ska genomföras i svensk rätt senast den 25 maj 2011¹⁰⁴. Det bedöms dock endast medföra mindre förändringar jämfört med nuvarande system¹⁰⁵.

Ett meddelande om utvärdering och framtida utveckling av den övergripande strategin för migration (EU Global Approach to migration) är på väg.

En halvtidsöversyn av genomförandet av Stockholmsprogrammet kommer att göras 2012.

Integration i fokus för invandringspolitiken...

”No migration policy is sustainable without serious integration efforts.” säger Cecilia Malmström i ett tal i november 2010 där hon aviserar de förslag på området som hon i egenskap av kommissionär kommer att lägga fram under 2011. I kommissionens arbetsprogram för 2010 fastslås att invandringspolitiken måste hantera migrationsrörelser och problemet med olaglig invandring, men att det är lika viktigt att fokusera på integration. I Stockholmsprogrammet stadgas att en framgångsrik integration av lagligt bosatta tredjelandsmedborgare är nyckeln till en maximering av vinsterna med invandring. I EESK:s förberedande yttrande¹⁰⁶ om integrering av invandrade arbetstagare från 2010 anföras nödvändigheten av att förbättra integrationsprocesserna för att såväl ekonomisk effektivitet som social sammanhållning ska uppnås. EESK efterfrågar en politik för bättre social integration och menar att sysselsättnings-, invandrings- och integrationspolitiken bör stärkas ytterligare på EU-nivån. Sysselsättningen ses som en grundläggande del av integrationen. Essensen i samtliga exempel är densamma – positiva effekter av invandringen hänger på en lyckosam integration, inte minst på arbetsmarknaden.

¹⁰³ KOM(2010)379

¹⁰⁴ Regeringens Skrivelse 2010/11:29 Migration och asylpolitik

¹⁰⁵ European Migration Network (Migrationsverket): Satisfying Labour Demand through Migration (juni 2010)

¹⁰⁶ 2010/C 354/03 Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Integrering av invandrade arbetstagare” (förberedande yttrande)

...och en nyckel i EU:s tillväxtstrategi

Och den europeiska arbetsmarknaden är i sin tur beroende av invandringen. Rörligheten inom EU och invandringen från länder utanför unionen utgör en potential som inte utnyttjas fullt ut, understryker kommissionen i sitt flaggskeppsinitiativ ”Ny kompetens och nya arbetstillfällen”, som är en del av Europa 2020-strategin. Bättre integration av invandrare i arbetskraften ska hjälpa till att nå EU:s sysselsättningsmål. I detta sammanhang lyfts även vikten av att underlätta rörligheten såväl inom som till EU. Bostadsfrågor identifieras som en viktig faktor som påverkar rörligheten.

Lissabonfördraget – rättslig grund för mer samarbete om integration

Samarbetet på integrationspolitikens område är i huvudsak mellanstatligt. På EU-nivå ligger fokus därför främst på utbyte av information och goda metoder, exempelvis genom olika typer av nätverk. Men i och med Lissabonfördraget finns det nu en rättslig grund för ett utvidgat samarbete. Artikel 79 pkt 4 i EUF-fördraget gör det möjligt för EU att ”föreskriva åtgärder för att stimulera och stödja medlemsstaternas verksamhet för att främja integrationen av tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta på deras territorium”.

Ministerkonferensen i Zaragoza

Under senare år har det hållits regelbundna ministerkonferenser om integration. Den senaste (och fjärde) hölls i Zaragoza den 15-16 april 2010. I den deklaration¹⁰⁷ som togs fram i samband med mötet diskuteras integration kopplat till sysselsättning och utbildning, men även frågor om social integration och aktivt deltagande i samhället tas upp. När det kommer till social integration nämns integrationsutmaningarnas ”rumsliga dimensioner”, såsom segregerade bostadsområden. Enligt deklarationen är det nödvändigt att investera i områden med en hög grad av invandrare i befolkningen, för att skapa en känsla av tillhörighet. Det handlar vidare mycket om att få till stånd en interkulturell dialog och fungerande samverkan, exempelvis mellan myndigheter på olika nivåer. Vikten av att integrera integrationsfrågorna i alla relevanta politikområden tas också upp, liksom behovet av gemensamma europeiska indikatorer för integration. Zaragosadeklarationen innebär att ministrarna ställer sig bakom indikatorer inom fyra områden; sysselsättning, utbildning, social integration och aktivt medborgarskap.

The "Zaragoza Declaration", highlights the need for “the inclusion of human capital, in line with the Europe 2020 Strategy, involvement in neighbourhoods with a high density of immigrants and risk of social exclusion, and the development of indicators for measuring progress in each country¹⁰⁸”

¹⁰⁷ European ministerial conference on integration (Zaragoza, 15 and 16 april 2010) draft declaration

¹⁰⁸ Anna Terrón, The Spanish Secretary of State for Immigration and Emigration

Agendan för integration förnyas 2011

Under 2011 kommer kommissionen med en ny gemensam agenda för integration. Syftet är att stärka befintliga verktyg för samordningen av integrationspolitik och utveckla nya instrument.¹⁰⁹

Bakgrund: Integrationsarbetet i korthet

EU-samarbetet på integrationsområdet har utvecklats mycket på senare år, mot bakgrund av framväxten av den gemensamma invandringspolitiken. Startskottet var Europeiska rådets möte i Tammerfors 1999 där de europeiska ledarna efterfrågade en gemensam invandringspolitik, som inkluderade en politik som säkerställde integrationen av tredjelandsmedborgare inom unionen. Behovet av ökad samordning mellan nationell integrationspolitik och olika EU-initiativ befastes sedan i Haag-programmet 2004.

2004 antog medlemsländerna elva gemensamma grundprinciper för en integrationspolitik för invandrare inom Europeiska unionen. 2005 kom kommissionens meddelande *En gemensam agenda för integration av tredjelandsmedborgare*¹¹⁰, där de gemensamma grundprinciperna listas med förslag till såväl nationella åtgärder som stödjande EU-initiativ. Den sjunde punkten rör bostäder och boendemiljöer.

7. Ofta förekommande samspel mellan invandrare och medlemsstaternas medborgare är en grundläggande mekanism för integration. Gemensamma forum, en interkulturell dialog, utbildning om invandrare och invandrarkulturer och stimulerande levnadsförhållanden i stadsmiljön ökar samspelet mellan invandrare och medlemsstaternas medborgare.

Medlemsstaterna uppmuntras att

främja gemensamma mötesplatser och gemensamma aktiviteter där invandrare kan möta och samverka med värdsamhället samt vidta åtgärder för att förbättra levnadsvillkoren, särskilt vad gäller *bostäder*, sjukvård, barnomsorg, säkra *boendemiljöer*, utbildningsmöjligheter, volontärarbete och praktikplatser, samt goda offentliga miljöer och stimulerande miljöer som lekparkar och liknande för barn och ungdomar.

I övrigt innebär agendan bland annat återkommande erfarenhetsutbytet¹¹¹, en gemensam EU-webbplats om integration¹¹² och framtagande av handböcker om integration. 2010 kom den tredje upplagan. I handböckerna finns goda exempel på arbetssätt och metoder som kan bidra till att utveckla en integrationspolitik i enlighet med de elva gemensamma grundprinciper som medlemsstaterna har enats om. Den andra upplagan behandlade bland annat bostäder och storstadsproblem.¹¹³ Den tredje upplagan fokuserar istället på mediernas roll, medborgarskap och invandrarungdomars erfarenheter beträffande utbildning och arbetsmarknad.

Det finns även ett Europeiskt integrationsforum; en plattform för dialog med det civila samhället, som anordnas i samarbete mellan kommissionen och EESK, liksom en särskild Europeisk fond för integration av

¹⁰⁹ KOM(2010)623 Kommissionens arbetsprogram för 2011

¹¹⁰ KOM(2005) 389 slutlig. En gemensam agenda för integration – En ram för integration av tredjelandsmedborgare inom Europeiska unionen

¹¹¹ Bland annat inom de nationella kontaktpunkterna för integrationsfrågor; ett nätverk för dem som hanterar integrationsfrågor i medlemsstaterna

¹¹² www.integration.eu

¹¹³ KOM(2005) 389 slutlig.

tredjelandsmedborgare. Medlen fördelas bland annat till kunskaps- och erfarenhetsutbyte på integrationsområdet, samt till utbildningsinsatser kring medborgarkunskap, språk, historia och kultur.¹¹⁴

Ny lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända i Sverige

Den 1 december trädde lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända (med uppehållstillstånd) (2010:197) i kraft i Sverige. Syftet är att påskynda nyanlända invandrades etablering i arbets- och samhällslivet.¹¹⁵

Den nya lagen innebär att Arbetsförmedlingen, istället för som tidigare kommunen, får huvudansvaret för introduktionen av nyanlända flyktingar. Arbetsförmedlingen ska exempelvis hålla i etableringssamtal, som bland annat ska ligga till grund för beslut om lämplig bosättning. Syftet anges vara att den nyanlände ska ges möjlighet att göra ett välgrundat val när det gäller boendeort, så att han eller hon snabbt ska kunna ta ett jobb och komma in i samhället (ökat fokus på jobb vid bosättning).¹¹⁶ *Etableringslotsen* blir en ny funktion, som ska stödja den nyanlände att hitta arbete. Kommunen har bostadsförsörjningsansvar. I propositionen till den nya lagen anges att Regeringens förslag ligger i linje med de principer och rekommendationer som tagits fram inom EU-samarbetet. I den gemensamma agendan för integration av tredjelandsmedborgare¹¹⁷ pekas integrationsprogram för nyanlända invandrare ut som ett av fyra prioriterade områden.¹¹⁸

Cirkulär migration har av EU-kommissionen preliminärt definierats som "migration som styrs på ett sätt som medger vissa möjligheter till laglig förflyttning i båda riktningarna mellan två länder".

EU-kommissionen kom med ett meddelande om cirkulär migration och partnerskap för rörlighet 2007.

EMN, Det Europeiska Migrationsnätverket, har till huvuduppgift att bidra till informations- och kunskapsförsörjningen inom EU vad gäller asyl- och migrationsfrågor.

EMN grundades genom Rådsbeslut 2008/381/EG och stöds ekonomiskt av EU.

Migrationsverket är svensk kontaktpunkt.

Kommittén för cirkulär migration och utveckling

Kommittén för cirkulär migration och utveckling redovisar sitt slutbetänkande den 31 mars 2011. Där presenteras ett förslag med syfte att i största möjliga mån undanröja hinder för ökad rörlighet och därigenom öka de positiva utvecklingseffekterna av cirkulär migration.¹¹⁹

Arbetskraftsinvandringen till Sverige har ännu inte tagit fart

Enligt en svensk studie som genomförts av EMN 2010, för att belysa hur migrationen förser den nationella arbetsmarknaden med arbetskraft, ligger antalet tredjelandsmedborgare som kommer till Sverige för att arbeta fortfarande på en relativt låg nivå, även om man ser en viss ökning. Studien håller dock för troligt att de regler för arbetskraftsinvandring som trädde i kraft i december 2008, i kombination med förbättrad information, kommer att medföra att allt fler migranter kommer att söka sig till Sverige som arbetskraftsinvandrare.¹²⁰

¹¹⁴ Nyhetsbrev om integration 2 2009

¹¹⁵ Ny politik för nyanländas etablering i Sverige, faktablad från Integrations- och jämställdhetsdepartementet oktober 2010.

¹¹⁶ Ny lag – nya möjligheter. Vissa nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet.

¹¹⁷ KOM(2005)389 slutlig.

¹¹⁸ Proposition 2009/10:60

¹¹⁹ Regeringens skrivelse 2010/11:29 Migration och asylopolitik

¹²⁰ European Migration Network: Satisfying Labour Demand through Migration (juni 2010)

Bostaden en rättighet?

Dessa frågor behandlas av Generaldirektoratet för Rättsliga frågor (DG JUSTICE). Den sittande kommissionen är den första som har en kommissionär med ansvar för rättvisa, grundläggande rättigheter och medborgarskap.

De mänskliga rättigheterna, demokratin och rättsstatsprincipen är grundläggande värderingar i EU. De finns inskrivna i det fördrag som ligger till grund för unionen. I och med stadgan om de grundläggande rättigheterna har de förankrats ytterligare. Länder som vill bli medlemmar i EU måste respektera de mänskliga rättigheterna. Det gäller även för länder som har slutit handelsavtal och andra avtal med unionen.¹²¹

EU:s politik för de mänskliga rättigheterna inriktas på medborgerliga, politiska, ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Samtidigt främjas kvinnors och barns rättigheter, liksom minoriteters och fördrivna personers rättigheter.¹²²

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna

I och med Lissabonfördraget blev EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna rättsligt bindande för EU:s institutioner och för medlemsstaterna när de tillämpar EU-lagstiftning. Det rör sig inte om något nytt dokument utan en text som antogs redan år 2000, och som fram till nu har fungerat som en ickebindande överenskommelse. Dess bestämmelser har ändå haft juridiska konsekvenser, genom att EU-domstolen har beaktat dem i sin rättspraxis¹²³.

Stadgan syftar till att stärka skyddet av de grundläggande rättigheterna genom att göra dem mer synliga. Det är också ett försök att föra samman medlemsstaternas konstitutionella traditioner, internationella åtaganden – bland annat Europarådets sociala stadga, se nedan – och EU-domstolens rättspraxis på området i ett dokument.

I stadgan finns bland annat artiklar som rör diskriminering, rättigheter som tillkommer funktionshindrade, rätten till social trygghet, bland annat i form av socialbidrag och ekonomiskt stöd i boendet, samt tillgång till

¹²¹ http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

¹²² http://europa.eu/pol/rights/index_sv.htm

¹²³ Hettne, Kan Lissabonfördraget bidra till att minska EU:s sociala underskott? (2010)

tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Det finns dock inte någon artikel som rör bostäder mer direkt. Artiklarna i sin helhet finns i avsnittet ”Utgångspunkter”.

En ledstjärna i all EU-politik

I oktober 2010 antog kommissionen en strategi¹²⁴ för att se till att stadgan tillämpas på ett effektivt sätt. I strategin klargör kommissionen vilka åtgärder som den kan vidta för att säkerställa att de grundläggande rättigheterna efterlevs inom EU och för att öka allmänhetens medvetenhet om hur de grundläggande rättigheterna skyddas. Genom årliga rapporter ska man följa upp hur väl länderna respekterar stadgan. Den första rapporten kommer våren 2011.¹²⁵

Stadgan måste vara en ledstjärna i all EU-politik. Europeiska kommissionen, och särskilt rättstjänsten, kommer att agera mycket uppmärksam för att se till att stadgan följs vid utarbetandet av alla förslag till EU-lagstiftning och alla ändringar som införs av rådet och Europaparlamentet samt att den följs av medlemsstaterna när de tillämpar EU-lagstiftningen. Strategin som antagits av kommissionen är ett viktigt steg på vägen mot en ökad medvetenhet om de grundläggande rättigheterna.¹²⁶

Detta poängteras även i ett annat sammanhang, nämligen i kommissionens meddelande ”På väg mot en inre marknadsakt”, där man hävdar att stadgan om de grundläggande rättigheterna är ett av de rättsliga instrument som mer uttryckligen tillåter EU att satsa på det sociala området och integrera investeringar av socialt och allmänt intresse i den ekonomiska och finansiella återhämtningen.

Stadgan om de grundläggande rättigheterna befäster och synliggör ett antal ekonomiska och sociala rättigheter. I enlighet med EU-fördraget erkänner unionen de rättigheter, friheter och principer som fastställs i stadgan, som har samma rättsliga status som fördragen. Kommissionen åtar sig att säkerställa att stadgan kommer att tas i beaktande när EU-politiken utarbetas. Den övergripande sociala klausul som införlivats i EU-fördraget och är till för att bedöma relevansen i alla politiska åtgärder på grundval av deras sociala inverkan, måste börja användas som en bas för alla reflektioner.¹²⁷

Europarådets sociala stadga

Rätten till bostad stadgas däremot i Europarådets Sociala stadga, som antogs år 1961 och reviderades år 1996.¹²⁸ Den anger i rättighetsform bestämmelser om arbetsmarknadspolitik, arbetsvillkor, arbetarskydd, förenings- och förhandlingsrätt, socialförsäkring, familjepolitik med mera.

Artikel 30 handlar om rätt till skydd mot fattigdom och social utslagning. För att trygga den enskildes rätt härvidlag åtar sig parterna att främ-

¹²⁴ COM(2010)573/4 Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union

¹²⁵ http://ec.europa.eu/news/justice/101019_sv.htm

¹²⁶ Pressmeddelande IP/10/1348 http://ec.europa.eu/justice/news/intro/news_intro_en.htm

¹²⁷ KOM (2010) 608 Slutlig. ”På väg mot en inre marknadsakt. Att skapa en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi. Femtio förslag för att arbeta, driva företagsverksamhet och handel bättre tillsammans”. Bryssel 27.10.2010 s. 20

¹²⁸ Ratificerades av Sverige 1998. Sverige har dock inte ratificerat samtliga artiklar.

ja att personer och deras familjer faktiskt får tillgång till bland annat samsättning och bostad. Artikel 31 har rubriken *Rätt till bostad* och enligt den åtar sig parterna att vidta åtgärder som syftar till

1. att främja tillgången på bostäder med rimlig standard,
2. att förebygga och minska hemlösheten i syfte att successivt undanröja den,
3. att göra bostäder ekonomiskt tillgängliga för personer som saknar tillräckliga medel ¹²⁹

Andra artiklar som berör bostäder är Artikel 15 om Rätt till oberoende, social integrering och deltagande i samhällslivet för personer med funktionshinder, Artikel 16 om rätten till socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd för familjen, Artikel 19 om rätten till skydd och hjälp för migrerande arbetstagare och deras familjer, samt Artikel 23 om rätten till socialt skydd för äldre.

Tillämpningen av rätten till bostad

Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter gav i juni 2009 ut rekommendationer till medlemsstaterna om hur rätten till bostad ska tillämpas. Han menar att begreppet *rätt till bostad* kan anses referera till ett knippe mer specifika rättigheter relaterade till adekvat boende och rimliga levnadsvillkor. Men i generella termer kan rätt till bostad definieras som *rätten att bo någonstans i säkerhet, fred och värdighet*. Rätten till bostad är av central betydelse för att få tillgång till andra sociala, ekonomiska och kulturella rättigheter och för att komma i åtnjutande av medborgerliga och politiska rättigheter. ¹³⁰

Övervakning av stadgans efterlevnad

Stadgans efterlevnad kontrolleras av Europeiska Kommittén för Sociala Rättigheter (eng. ECSR, the European Committee for Social Rights). Detta sker på två olika sätt. Utifrån nationella rapporter gör ECSR periodiska utvärderingar med avseende på olika artiklar. Utifrån dem antar kommittén sedan slutsatser (*conclusions*) om huruvida situationen i landet är konform med respektive artikel. Senast det kom en rapport som rörde situationen i Sverige i förhållande till artikel 31 var 2005. Då reserverade sig kommittén delvis och efterfrågade kompletterande information om bland annat vräkningsförfarande och bostadsbidrag. ¹³¹ 2011 kommer artikel 31 återigen att vara i fokus för ECSR:s rapport.

Det andra instrumentet för övervakning är ett förfarande som benämns kollektivt klagomål, som innebär att vissa organisationer tillerkänns rätten att anföra klagomål över bristande tillämpning av stadgan.

Kollektiva klagomål som rör bostäder

Den europeiska kommittén för sociala rättigheter prövar och fattar beslut i frågor som lyfts genom det så kallade kollektiva klagomålsförfarandet.

¹²⁹ Den reviderade europeiska sociala stadgan. Strasbourg 3 maj 1996

¹³⁰ Recommendation of the commissioner of human rights on the implementation of the right to housing. CommDH(2009)5 original version. Strasbourg, 30 June 2009

¹³¹ European Committee of Social Rights, European Social Charter (revised). Conclusions 2005 (Sweden) (2005)

Av de fyra klagomål som registrerats under 2010 rör tre romernas situation, i samtliga fall med koppling till bostäder.

Organisationen COHRE, Centre on Housing Rights and Convictions¹³², åberopar bland annat Artikel 31 i ett kollektivt klagomål mot Frankrike. Klagomålet rör de avvisningar av romer som ägde rum i landet under sommaren 2010.

Organisationen FIDH, International Federation of Human Rights¹³³, åberopar istället artiklarna 16 och 30 samt diskrimineringsklausul E i ett klagomål som rör romernas boendesituation i Belgien.

Organisationen ERRC, European Roma Rights Center¹³⁴, hävdar att Portugal bryter mot artiklarna 16, 30, 31 och diskrimineringsklausul E och åberopar bostadsrelaterade orättvisor i Portugal, till exempel bristande tillgång till sociala bostäder, undermålig boendestandard, segregering av den romska befolkningen och andra systematiska överträdelser av rätten till bostad (fritt översatt).

I januari 2011 hade ECSR gett de två senare klagomålen prövnings-tillstånd.¹³⁵

Plattformens möten beslutas och leds av den medlemsstat som är ordförande i Europeiska unionens råd. Vid mötena träffas nationella regeringar, EU, internationella organisationer och representanter för romerna.

Plattformens möten har till syfte att stimulera till samarbete och utbyte av erfarenheter om framgångsrika strategier och principer för integrering av romer.

Källa:
www.ec.europa.eu

Romernas situation uppmärksammas allt mer

De senaste åren har EU ökat sitt engagemang avseende romerna. Rådet har sedan december 2007 antagit flera slutsatser om inkludering av romer. Medlemsstaternas och EU:s gemensamma ansvar har bekräftats och kommissionen har uppmanats att inta en mer aktiv roll i arbetet¹³⁶. Under det första europeiska toppmötet om romer¹³⁷, som hölls i Bryssel i september 2008, initierades en europeisk plattform för romers integrering. Vid det första mötet, i april 2009, antogs tio gemensamma grundläggande principer, som på ett effektivt sätt ska främja romernas integrering. Medlemsstaterna har ställt sig bakom grundprinciperna i och med att Ministerrådet¹³⁸ också har antagit dem. Den andra av de tio principerna användes för att motivera kommissionens förslag från 2009 om att ändra förordningen om Europeiska fonden för regional utveckling¹³⁹ (se sid. 35). I april 2010 antog kommissionen ett meddelande om romers sociala och ekonomiska integration i Europa. Där står bland annat att frågor som gäller romerna ska inkluderas i all relevant europeisk och nationell politik

¹³² An independent, international, non-governmental, not-for-profit human rights organisation whose mission is to ensure the full enjoyment of the human right to adequate housing for everyone, everywhere. (www.cohre.org)

¹³³ A non-governmental federation for human rights organizations whose mandate is to obtain effective improvements in the protection of victims, the prevention of Human Rights abuse and the prosecution of those responsible (www.fidh.org)

¹³⁴ An international public interest law organisation working to combat anti-Romani racism and human rights abuse of Roma through strategic litigation, research and policy development, advocacy and human rights education (www.errc.org)

¹³⁵ http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/socialcharter/Complaints/Complaints_en.asp

¹³⁶ 2009/10:FPM82 Social och ekonomisk integration av romer i Europa

¹³⁷ EU-kommissionen har beslutat att anordna toppmöten om romerna vartannat år där höga representanter för EU:s institutioner, nationella regeringar och civila samhällsorgan från hela Europa träffas.

¹³⁸ Rådet för sysselsättning och socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor vid rådsmötet den 8 juni 2009

¹³⁹ KOM(2010)133 Integreringen av romerna i samhället och i näringslivet

De tio gemensamma grundprinciperna för romers integrering:

1. Konstruktiv, pragmatisk och icke-diskriminerande politik
2. Tydlig men inte exkluderande målinriktning
3. Interkulturellt förhållningssätt
4. Mål om integrering och deltagande i samhällslivet
5. Medvetenhet om jämställdhetsperspektivet
6. Överföring av evidensbaserad politik
7. Användning av gemenskapsinstrument
8. Regionala och lokala myndigheters delaktighet
9. Det civila samhällets delaktighet
10. Aktivt deltagande av romerna

Lästips: SEC (2010) 400 Roma in Europe: The Implementation of European Union Instruments and Policies for Roma Inclusion – Progress Report 2008-2010

<http://ec.europa.eu/roma>

samt att problemens komplexa och sammanhängande natur fordrar hållbara lösningar som via ett integrerat arbetssätt tar itu med alla aspekter av romernas fattigdom, varav de boenderelaterade är en.¹⁴⁰ Kommissionen kommer i april 2011 att lägga fram en så kallad EU-ram (EU framework) för nationella integrationsstrategier för romer.

I Europeiska plattformen för fattigdom återfinns skrivningen att hänsyn ska tas till romernas integration i all EU policy, inklusive boendefrågor.

I svaret till en kommissionsfråga om fransk diskriminering av romer (ställd av Jan Björklund och Olle Schmidt) skriver kommissionens vice ordförande Viviane Reding att Europeiska kommissionen förväntar sig att medlemsstaterna är tydliga och ambitiösa i fråga om romerna när de ställer upp sina nationella Europa 2020-mål på områdena fattigdomsbekämpning, sysselsättning och utbildning.¹⁴¹

I september tillsatte kommissionen en arbetsgrupp för frågor som rör romer. Arbetsgruppen har i uppgift att analysera om och hur effektivt medlemsstaterna använder nationella medel och medel från EU för att integrera romerna¹⁴². Ordförandeskapstrion Spanien, Belgien och Ungern har valt att prioritera frågan. Som ett av huvudevenemangen under det spanska ordförandeskapet hölls det andra europeiska toppmötet om romerna i april 2010¹⁴³.

Också Europarådet har arrangerat ett toppmöte om romer¹⁴⁴. Vid mötet, som hölls i Strasbourg i oktober 2010, antogs en deklaration¹⁴⁵, som bland annat listar ett antal prioriteringar som länderna ställer sig bakom, exempelvis beträffande bostäder.

Frankrike och diskriminering av romerna

Avvisningarna av romer från Frankrike under 2010 har varit en fråga även för EU-institutionerna. I september antog EU-parlamentet en resolution¹⁴⁶ där Frankrike kritiserades och det anfördes att Frankrikes handlande bryter mot EU:s lagstiftning om grundläggande rättigheter och fri rörlighet för personer. Kritik riktades även mot EU-kommissionen för att den inte agerat tillräckligt snabbt och bestämt i frågan. Under hösten var EU-kommissionen på väg att inleda en rättslig process i EU-domstolen mot Frankrike (på basis av tillämpningen av direktiv 2004/38/EG om fri

¹⁴⁰ Ibid.

¹⁴¹ <http://www.folkpartiet.se/Vara-politiker/Ledamoter-av-Europaparlamentet/Cecilia-Wikstrom/Artiklar-bocker-och-tal/Artiklar/fraga-till-kommissionen-om-fransk-diskriminering-av-romer/>

¹⁴² First Findings:

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/10/701&type=HTML>

¹⁴³ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=518&langId=sv&eventsId=234&furtherEvents=yes>

¹⁴⁴ http://www.coe.int/t/dc/files/events/2010_high_level_meeting_roma/default_en.asp

¹⁴⁵ CM(2010)133 The Strasbourg Declaration on Roma

http://www.coe.int/t/dc/files/source/2010_cm_roma_final_en.doc

¹⁴⁶ Europaparlamentets resolution om romernas situation och fri rörlighet i Europeiska Unionen. 7.9.2010.

rörlighet), men backade när Frankrike lämnade in ett förslag med löfte om vissa officiella åtaganden¹⁴⁷

¹⁴⁷ Genomförandeåtgärder och en tidsplan för att införa de konkreta säkerhetsåtgärder som krävs enligt EU:s direktiv 2004/38/EG om fri rörlighet i fransk lagstiftning.

Regionkommittén

Beredningen av ärenden i ReK sker i sex olika utskott. Utkast till yttranden och resolutioner läggs fram för plenarförsamlingen för antagande.

Regionkommittén kan även avge yttranden på eget initiativ.

Regionkommittén (ReK) inrättades 1994 genom fördraget om Europeiska unionen (Maastricht) och är ett rådgivande organ, bestående av företrädare för Europas regionala och lokala myndigheter. Regionkommittén ska rådfrågas innan EU fattar beslut i frågor som rör regionalpolitik, miljö, utbildning och transporter – dvs. allt som rör lokalt och regionalt styre.

Utskottet för territoriell sammanhållningspolitik (COTER) fokuserar på regionalpolitiska och transportpolitiska frågor och bevakar lokala och regionala myndigheters intressen när det gäller planering och implementering av policies inom dessa områden. Behörighetsområdena är bland annat ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, strukturfonderna, regional utvecklingsplanering, urbanpolitik och boendefrågor.

Utskottet för ekonomisk politik och social politik (ECOS) sysslar bland annat med hemlöshetsfrågor.

Fler politikområden genom Lissabonfördraget

Regionkommitténs ordförande Luc Van den Brande konstaterar att

Lissabonfördraget har inneburit många nyheter för Regionkommittén, bland annat har de politikområden där ReK måste höras utvidgats till att även omfatta tjänster av allmänt intresse /...¹⁴⁸

ReK kommer att vara särskilt uppmärksam på frågor som gäller sociala tjänster av allmänt intresse, såsom boende och hjälp åt äldre, som mycket ofta tillhandahålls på lokal eller regional nivå. I sitt yttrande från december 2006 om sociala tjänster av allmänt intresse, framhåller ReK att subsidiaritetsprincipen även i fortsättningen måste tillämpas på tillhandahållandet av dessa tjänster och att det är medlemsstaterna, eller deras lokala och regionala företrädare, som ska besluta hur dessa tjänster bäst kan tillhandahållas, finansieras och organiseras.

I yttrandet konstaterar kommittén emellertid också att det behövs större klarhet om huruvida bestämmelserna om sociala tjänster av allmänt in-

¹⁴⁸ <http://www.cor.europa.eu/pages/PressTemplate.aspx?view=detail&id=130065f1-cb03-4e0c-8319-07faaa774b7a>

trasse är förenliga med EU-lagstiftningen, framför allt med bestämmelserna om inre marknaden. I yttrandet konstateras följande:

Så länge det saknas rättssäkerhet för dessa tjänster finns en tendens att på ett överdrivet sätt tillämpa allmänna konkurrensbestämmelser och regelverket för inre marknaden, vilket kan vara olämpligt för de särskilda uppgifter som bland annat de lokala och regionala myndigheterna använder tjänsterna för.

Open Days är en flerdagars konferens som varje år anordnas av DG Regionalpolitik och Regionkommittén, i samarbete med en lång rad regioner och städer och andra aktörer runt om i EU.

Open Days 2011 om sammanhållningspolitiken

2010 års Open Days hölls 4–7 oktober i Bryssel, och hade cirka 6 000 deltagare. 2011 års Open Days kommer att hållas 10–13 oktober. Vid den tiden kommer frågan om inriktningen och budgeten för sammanhållningspolitiken efter den nuvarande programperioden, som är slut 2013, att vara högaktuell.¹⁴⁹ Programmet består av cirka 150 seminarier och workshops som anordnas av regionala partnerskap, Europeiska kommissionen, Regionkommittén och banker, företag, universitet och organisationer.

Syftet med Open Days är bland annat att sammanföra politiker, beslutsfattare, experter och praktiker verksamma inom regionalpolitiken med intressenter från näringsliv, bankväsende, intresseorganisationer och forskning samt EU-institutioner och media, för att diskutera gemensamma utmaningar för Europas regioner och städer. Open Days utgör en arena för kunskaps- och erfarenhetsutbyte för dem som på olika sätt är involverade i implementeringen av EU:s sammanhållningspolitik. Avsikten är också att främja samarbete och nätverkande mellan regioner och städer.

¹⁴⁹ Investing in Europe's future: Regions and cities delivering smart, sustainable and inclusive growth. Information pack for event partners. 08 december 2010.
www.opendays.europa.eu

Referenser

Europeiska kommissionen

KOM(2005) 389 slutlig. En gemensam agenda för integration – En ram för integration av tredjelandsmedborgare inom Europeiska unionen

KOM(2009)0400. Hållbar utveckling som ett genomgående inslag i EU:s politik: 2009 års genomgång av Europeiska unionens strategi för hållbar utveckling

KOM(2009)73. Kommissionens årliga politiska strategi för 2010

KOM(2009) 382 slutlig. 2009/0105 (COD) Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om ändring av förordning (EG) nr 1080/2006 om Europeiska regionala utvecklingsfonden vad gäller stödberättigade bostadsinsatser till förmån för marginaliserade befolkningsgrupper

KOM(2010)133. Integreringen av romerna i samhället och i näringslivet

KOM(2010)135. Arbetsprogram för 2010

KOM (2010) 171. Att förverkliga ett område med frihet, säkerhet och rättvisa för EU-medborgarna. Handlingsplan för att genomföra Stockholmsprogrammet

KOM(2010)379. Förslag till Europaparlamentets och Rådets direktiv om villkor för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse för säsongsanställning

COM(2010)573/4. Strategy for the effective implementation of the Charter of Fundamental Rights by the European Union

KOM(2010)608. På väg mot en inre marknadsakt. Att skapa en verkligt konkurrenskraftig social marknadsekonomi. Femtio förslag för att arbeta, driva företagsverksamhet och handel bättre tillsammans

KOM(2010)623. Kommissionens arbetsprogram för 2011

KOM(2010) 642/3 {SEK(2010) 1348} Slutsatserna i den femte rapporten om ekonomisk, social och territoriell sammanhållning: sammanhållningspolitikens framtid

KOM(2010)758/3. {SEC(2010) 1564} Den europeiska plattformen mot fattigdom och social utestängning: en europeisk ram för social och territoriell sammanhållning

C(2009)9963. State aid No E 2/2005 and N 642/2009 – The Netherlands

Existing and special project aid to housing corporations. Kommissionens beslut 15.12.2009

97/C209/03. Meddelande om inslag av stöd vid statliga myndigheters försäljning av mark och byggnader

Pressmeddelande: IP/10/1348. Europeiska kommissionen antar en strategi för att se till att EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna följs. 19.10.2010

MEMO/10/701. First Findings of Roma Task Force and Report on Social Inclusion. 21.12.2010

Europaparlamentet

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 397/2009 om ändring av förordning (EG) nr 1080/2006 om Europeiska regionala utvecklingsfonden vad gäller stödberättigande för investeringar i energieffektivitet och förnybar energi i bostäder

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 437/2010 om ändring av förordning (EG) nr 1080/2006 om Europeiska regionala utvecklingsfonden vad gäller stödberättigande för bostadsinsatser till förmån för marginaliserade befolkningsgrupper

Europaparlamentets och rådets beslut nr 1098/2008/EG om Europeiska året för bekämpning av fattigdom och social utestängning (2010)

Europaparlamentet, 2010/2039(INI). Om vikten av ett system med mini-inkomst för att bekämpa fattigdom och främja ett samhälle som är öppet för alla i Europa, (2010)

Europaparlamentets skriftliga förklaring 0061/2010 om en EU-strategi mot hemlöshet, 6.9.2010

Europaparlamentets resolution om romernas situation och fri rörlighet i Europeiska Unionen. 7.9.2010.

Pressmeddelande: Bättre bostäder för människor i samhällets utkant, 10.2.2010

Parlamentsfråga: O-0062/2010 av den 10 maj 2010

Debatt: PV 18.5.2010-16

Europeiska unionens råd

Joint Report on Social Protection and Social Inclusion, (2010)

2010/707/EU. Rådets beslut av den 21 oktober 2010 om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik

Council Declaration on The European Year for Combating Poverty and Social Exclusion: Working together to fight poverty in 2010 and beyond (december 2010)

Ministermöten (deklarationer)

Final Communiqué of the 18th Informal Meeting of Housing Ministers of the European Union. Toledo, Spain, 21 June 2010

Toledo informal ministerial meeting on urban development declaration, Toledo, Spain, 22 June 2010

European ministerial conference on integration (Zaragoza, 15 and 16 April 2010) draft declaration

Europeiska Ekonomiska och Sociala Kommittén

2010/C 354/03. Yttrande om ”Integrering av invandrade arbetstagare”

2010/C 128/03 Yttrande om ”Social integration”

2010/C 128/11. Yttrande om ”Tjänster av allmänt ekonomiskt intresse: Hur bör ansvaret fördelas mellan EU och medlemsstaterna”?

Regionkommittén

ECOS-V-001. Att bekämpa hemlöshet. (oktober 2010)

COTER-V-005. The role of urban regeneration in the future of urban development in Europe, (juni 2010)

Europarådet

Den reviderade europeiska sociala stadgan. Strasbourg 3 maj 1996

European Committee of Social Rights, European Social Charter (revised). Conclusions 2005 (Sweden) (2005)

CommDH(2009)5 original version. Recommendation of the commissioner of human rights on the implementation of the right to housing. Strasbourg, 30 June 2009

CM(2010)133 The Strasbourg Declaration on Roma

Övriga källor

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Länsstyrelserna, Migrationsverket och Sveriges Kommuner och Landsting, Ny lag – nya möjligheter. Vissa nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet.

Boverket, EU och bostadspolitiken, (2009)

Boverket, EU och bostadspolitiken 2009, (2010)

Den åttonde Europeiska rundabordskonferensen om fattigdom och socialt utanförskap, Social inkludering i tider av ekonomisk nedgång, (2009)

EU Network of Independent Experts on Social Inclusion. Homelessness and housing exclusion across EU Member States. Analysis and suggestions on the way forward (2009)

European Migration Network (Migrationsverket): Satisfying Labour Demand through Migration (juni 2010)

Faktapromemoria 2009/10:FPM82 Social och ekonomisk integration av romer i Europa

FEANTSA, (Busch-Geertsema V., Edgar W., O'Sullivan E., Pleace N.), Homelessness and Homeless Policies in Europe: Lessons from Research, (2011)

FEANTSA. Ending Homelessness. A Handbook for Policy Makers. (2010)

Frazer, H. et.al., A Social Inclusion Roadmap for Europe 2020, (2010)

Integrations- och jämställdhetsdepartementet, Ny politik för nyanländas etablering i Sverige (oktober 2010).

Integrations- och jämställdhetsdepartementet, Nyhetsbrev om integration nr 2, 2009

Kommittédirektiv 2010:9 Vissa frågor om statligt stöd m.m.

Konkurrensverket (Hettne, J. och Fritz, M.), EU:s statsstödsregler i nationell tillämpning. Behövs effektivare tillsyn och kontroll i Sverige? (2008)

Lag (1994:1845) om tillämpningen av europeiska gemenskapernas konkurrens- och statsstödsregler

Monti, Mario, En ny strategi för den inre marknaden. Rapport till den europeiska kommissionens ordförande (maj 2010)

Norges Närings- och handelsdepartement, Brev till Michel Barnier, kommissionär för Inre Marknad och Tjänster, 02.09.2010

Regeringens proposition 2009/10:60. Nyanlända invandrares arbetsmarknadsetablering – egenansvar med professionellt stöd

Regeringens proposition 2009/10:185. Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler (2009)

Regeringens skrivelse 2010/11:29 Migration och asylpolitik

Sieps, Europapolitisk Analys 2010:4epa, Hettne J., Kan Lissabonfördraget minska EU:s sociala underskott? (2010)

Sieps, European Policy Analysis 2010:10epa, Scharpf F.W., The Socio-Economic Asymmetries of European Integration or Why the EU cannot be a "Social Market Economy" (2010)

Rättsfall

Europeiska Unionens Officiella Tidning (EUT):

EUT 3.7.2010 C 179/49, 179/50, 179/51, 179/53

EUT 14.5 2008 L126/3

Mål T-244/08 Talan väckt den 23 juni 2008 – Konsum Nord mot Kommissionen

Mål 1715-06 vid Kammarrätten i Sundsvall

Elektroniska källor:

www.coe.int

www.cohre.org

www.cor.europa.eu

www.eukn.se

www.europa.eu

www.ec.europa.eu

www.errc.org

www.feantsa.org

www.fidh.org

www.folkpartiet.se

www.habitact.eu

www.integration.eu

www.mrr.gov.pl

www.opendays.europa.eu

www.peer-review-social-inclusion.eu

www.rfsustainablecities.eu

www.sieps.se

www.temafattigdom.se

www.tillvaxtverket.se

www.urbact.eu

EU och bostadspolitiken 2010

EU-samarbetet påverkar utan tvekan förutsättningarna för den svenska bostadspolitiken. Eventuella statliga stöd till bostadssektorn måste till exempel godkännas av EU-kommissionen. Det europeiska samarbetet kan också öppna för utveckling av gemensamma värderingar och förhållningssätt i boendefrågor. Det kan handla om bostaden som social rättighet, bostäder som en förutsättning för den ekonomiska tillväxten eller boendefrågor i samband med stadsutveckling, som ett led i att stärka social sammanhållning.

Boverket följer utvecklingen inom EU när det gäller rättsfall, beslut, meddelanden och andra ställningstaganden som kan ha betydelse för bostadspolitiken på den nationella nivån. Sammanställningar har tidigare gjorts för år 2008 och 2009. Här presenteras resultatet av bevakningen 2010.

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Besök: Drottninggatan 18
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se